

Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2017.gadā

KOPSAVILKUMS

1. Informatīvais ziņojums „Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2017.gadā” (turpmāk – Ziņojums) sniedz pārskatu par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās (turpmāk – Pārstāvis) paveikto 2017.gadā gan pārstāvot Latvijas valsti starptautiski – Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – Tiesa) un Apvienoto Nāciju Organizācijā (turpmāk – ANO), gan veicinot zināšanas un izpratni par cilvēktiesībām nacionālajā līmenī.
2. Ziņojums sastāv no divām daļām: ziņojuma A.daļā ir ietverta informācija par Pārstāvja darbu 2017.gadā, tajā skaitā statistikas dati par Tiesā iesniegtajām sūdzībām, kur valsts-atbildētāja ir Latvija, par šādu sūdzību plūsmu un izskatīšanas rezultātiem Tiesā. Ziņojuma B.daļa sniedz analītisku pārskatu par Tiesas judikatūras attīstību 2017.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos Latvijas lietās. Ziņojumam ir pievienots pielikums, kura mērķis ir sniegt plašāku informāciju par katru no Tiesas 2017.gadā pieņemtajiem nolēmumiem Latvijas lietās.
3. 2017.gadā Tiesa kopumā pasludināja 25 nolēmumus 34 Latvijas lietās. Nolēmumu skaits ir identisks nolēmumu skaitam 2016.gadā, taču 2017.gadā par 8 lietām pieaudzis Tiesā izlemto lietu skaits, jo vairākos nolēmumos tika apvienotas saturiski līdzīgas lietas¹. 17 lietās Tiesa atzina vienu vai vairākus Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) pārkāpumus, 2 lietās Tiesa apstiprināja starp pusēm panākto mierizlīgumu, savukārt 4 lietās Tiesa apstiprināja Latvijas iesniegto vienpusējo deklarāciju. Kopumā atlīdzībās Tiesa piesprieda 166 394 eiro. Latvijai paskaidrojumu sniegšanai 2017.gadā Tiesa nosūtīja 6 jaunas lietas (2016.gadā – 20 jaunas lietas).
4. 2017.gadā Pārstāvis nozīmīgus resursus veltīja atskaitēm par Tiesas nolēmumu Latvijas lietās izpildi, tādēļ turpina pieaugt to Tiesas nolēmumu skaits, kurus Eiropas Padomes Ministru komiteja atzīst par izpildītiem. 2017.gadā Eiropas Padomes Ministru komiteja pieņēma galīgo rezolūciju un atzina par izpildītiem Tiesas nolēmumus 32 Latvijas lietās (salīdzinoši 2015.gadā – 9 lietās, 2016.gadā – 20 lietās).
5. Par nozīmīgāko Pārstāvja darbu 2017.gadā ANO ietvaros uzskatāma Latvijas Republikas Vispārējā pamatdokumenta par laika posmu no 2002.gada līdz 2016.gadam apstiprināšana Ministru kabinetā un iesniegšana ANO, kā arī Latvijas Republikas kārtējā ziņojuma par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijas Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam apstiprināšana Ministru kabinetā un iesniegšana ANO.
6. 2017.gadā Pārstāvis turpināja darboties tiesu, tiesībsargājošo iestāžu un sabiedrības kopumā izglītošanā, lai veicinātu izpratni par valstu pienākumiem aizsargāt, ievērot un veicināt cilvēktiesības un par Tiesas judikatūru. Arvien lielāki resursi tiek veltīti sadarbībai ar citām

¹ 2017.gada 16.marta lēmumā *Kangere un Duka pret Latviju* tika apvienotas 2 lietas, 2017.gada 30.marta lēmumā *SIA Goren Baltija un citi pret Latviju* tika apvienotas 4 lietas, bet 2017.gada 8.jūnija spriedumā *Silkāne un citi pret Latviju* tika apvienotas 6 lietas.

valsts institūcijām, sniedzot viedokli un atzinumus par Latvijas tiesību aktu projektiem, lai nodrošinātu to atbilstību Latvijas starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā.

IEVADS

7. Pārstāvja funkcijas un tiesības nosaka Ministru kabineta 2017.gada 7.marta noteikumi Nr.121 "Pārstāvības kārtība starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās" (turpmāk – Noteikumi). Pārstāvja darbu pārrauga ārlietu ministrs. Šis Ziņojums ir sagatavots, pamatojoties uz Noteikumu 8.punktu, kas paredz, ka Pārstāvis ne retāk kā reizi gadā sniedz Ministru kabinetam pārskatu par savu darbu.
8. Saskaņā ar Noteikumiem Pārstāvja darbības virzieni ir šādi:
 - a) Latvijas valsts interešu pārstāvēšana Tiesā, tai skaitā Tiesas nolēmumu izpildes ietvaros²;
 - b) Latvijas valsts interešu pārstāvēšana ANO individuālo sūdzību izskatīšanas procesā³;
 - c) nacionālo ziņojumu sagatavošana par Noteikumos minēto ANO konvenciju cilvēktiesību jomā izpildi Latvijā un dalība nacionālo ziņojumu izskatīšanā⁴.
9. Papildus Noteikumos uzskaitītajām funkcijām, Pārstāvis savā ikdienas darbā sadarbojas ar citām Ārlietu ministrijas struktūrvienībām un valsts iestādēm, Saeimu, tiesām, sagatavojot viedokli, atzinumu vai analītisku pārskatu par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem. Tāpat Pārstāvis sniedz atzinumus par valsts iestāžu izstrādātajiem tiesību aktu projektiem un piedalās darba grupās un starpinstitūciju sanāksmēs. Šāda veida sadarbība vairo valsts iestāžu izpratni par cilvēktiesību aizsardzību, ievērošanu un veicināšanu un Tiesas judikatūru, rezultātā veicinot kvalitatīvāku un Latvijas starptautiskajām saistībām atbilstošu tiesību aktu projektu izstrādi, kā arī nodrošina nacionālo tiesību normu atbilstošu interpretāciju un piemērošanu. Pārstāvis iesaistās arī sabiedrības informēšanā par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem, tajā skaitā savas kompetences ietvaros sniedzot atbildes uz privātpersonu iesniegumiem.
10. Īstenojot savas funkcijas, Pārstāvim ir tiesības saņemt no atbildīgajām institūcijām nepieciešamos dokumentus, paskaidrojumus, viedokli, vērtējumu, statistikas datus un citu informāciju⁵.
11. Pārstāvja funkciju īstenošanu nodrošina Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs (turpmāk – Birojs). Birojs ir Ārlietu ministrijas struktūrvienība. Neskaitot Pārstāvi, 2017.gada pirmajā ceturksnī Birojā strādāja pieci darbinieki, savukārt atlikušajos mēnešos Birojā bija četri darbinieki.

² Noteikumu 10.punkts.

³ Noteikumu 11.punkts.

⁴ Noteikumu 12.punkts.

⁵ Noteikumu 13.punkts.

A.DAĻA

INFORMATĪVS PĀRSKATS PAR PĀRSTĀVJA DARBU

I. PĀRSTĀVĪBA TIESĀ

12. Īstenojot Latvijas valsts interešu pārstāvību Tiesā, Pārstāvim ir jāveic šādi uzdevumi:

- a) Tiesas noteiktajos termiņos, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, jā sagatavo un jā iesniedz Tiesā valdības sākotnējā pārstāvības pozīcija un turpmākie paskaidrojumi angļu vai franču valodā; jā sniedz viedoklis par taisnīgas atlīdzības prasībām; jā sagatavo un jā iesniedz cita Tiesas pieprasītā informācija;
- b) jā sagatavo un jā iesniedz Ministru kabinetam informatīvais ziņojums par ieteicamo valdības nostāju gadījumos, kad lietā ir jā pieņem lēmums par mierizlīgumu vai vienpusējo deklarāciju; kad Tiesa lietā nozīmējusi tiesas sēdi lietas mutvārdu izskatīšanai; kad Tiesa lietā pieņēmusi nolēmumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums Latvijā vai piešķirta materiāla kompensācija; kad jā pieņem lēmums par Tiesas sprieduma iespējamo pārsūdzēšanu Lielajā palātā; kad jā pieņem lēmums par iesaistīšanos lietā trešās puses statusā;
- c) Tiesas nolēmumu izpildes ietvaros jā nodrošina Tiesas nolēmumu tulkošana latviešu valodā, publicēšana un izplatīšana; jā iesaka un jā koordinē pasākumi Tiesas nolēmumu izpildei – gan individuāla rakstura (kompensācijas izmaksa un tiesību aizskārums rezultātā nodarītā kaitējuma novēršana), gan vispārēja rakstura (pasākumi, lai līdzīgi pārkāpumi neatkārtotos nākotnē); jā sagatavo informācija par nolēmumu izpildi angļu valodā iesniegšanai Eiropas Padomes Ministru komitejā.

I.1. BIROJA LIETVEDĪBĀ ESOŠĀS LIETAS

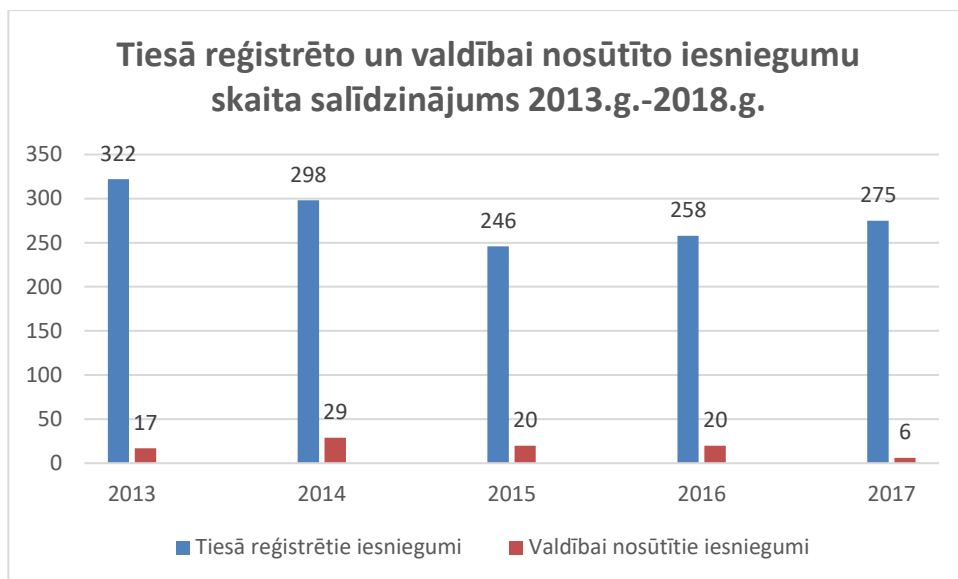
13. 2017.gada 31.decembrī Biroja lietvedībā atradās 35 lietas, proti, lietas, kurās abas puses ir lūgtas sniegt savus paskaidrojumus vai jau ir tos iesniegušas, bet Tiesa vēl nav pieņēmusi galīgo nolēmumu. Gada laikā tiesvedībā esošo lietu skaits ir samazinājies gandrīz uz pusi (2016.gada 31.decembrī Biroja lietvedībā atradās 63 lietas).
14. 2017.gadā Tiesā tika ieviesta vienkāršota kārtība (*immediate simplified procedure*), kādā sūdzības tiek nosūtītas valdībai viedokļa sniegšanai. Proti, lietās, kurās sūdzības skar jau iepriekš Tiesā izskatītus jautājumus, Tiesa vairs negatavo lietas faktu izklāstu, tā vietā valstij-atbildētājam tiek pārsūtīta iesniedzēja sniegtā informācija kopā ar Tiesas jautājumiem. Vienkāršotā kārtība ļauj Tiesai ātrāk nosūtīt sūdzību valstij-atbildētājam, taču pagaidām vēl nav iespējams izdarīt secinājumus par to, vai šī kārtība veicina kopumā ātrāku sūdzību izskatīšanu Tiesā, jo lietas faktu apkopojums joprojām tiek gatavots, vienīgi vienkāršotās kārtības ietvaros šis pienākums gulstas uz valsti-atbildētāju.
15. Laika posmā no Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā 1997.gada 27.jūnijā līdz 2017.gada 31.decembrim Tiesa ir lūgusi Latviju sniegt savus paskaidrojumus kopumā 349 lietās, no kurām 6 lietas tika saņemtas 2017.gadā⁶; 2 no šīm lietām, kurās iesniedzēji savas sūdzības

⁶ Berezovs pret Latviju, Ivanovs pret Latviju, Zelčs pret Latviju, R.M. pret Latviju, Žerebkovs pret Latviju, Andersena pret Latviju.

bija iesnieguši Tiesā 2013.gadā un 2016.gada beigās, Latvija saņēma atbilstoši vienkāršotai kārtībai (skatīt 14.rindkopu). Papildus Latvijas pārstāvības pozīcijas sagatavošanai un iesniegšanai augšminētajās 6 lietās, 2017.gadā Pārstāvis iesniedza Tiesai valdības turpmākos paskaidrojumus, paskaidrojumus par taisnīgu atlīdzību, kā arī sagatavoja Tiesas pieprasīto papildinformāciju vēl 15 lietās.

16. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2017.gadā Latvijai nosūtīto jauno lietu skaits ir samazinājies (2016.gadā tika saņemtas 20 jaunas lietas). Jāuzsver, ka Latvijas valdībai tās paskaidrojumu sniegšanai tiek nosūtīta proporcionāli neliela daļa no Tiesā iesniegtajām sūdzībām, jo vairums sūdzību tiek noraidītas procesuālu apsvērumu dēļ, valdības paskaidrojumus nemaz nelūdzot. Šajā saistībā jāatgādina, ka sūdzības pēc to sākotnējās izvērtēšanas var tikt nodotas izskatīšanai Tiesai trīs dažādos sastāvos – viena tiesneša sastāvā tiek noraidītas tikai acīmredzami nepamatotas sūdzības, komiteja trīs tiesnešu sastāvā vienbalsīgi izlemj lietas par jautājumiem, kuros jau ir labi iedibināta Tiesas judikatūra, savukārt palātā septiņu tiesnešu sastāvā tiek izskatītas visas pārējās lietas, kā arī lietas, kuras komiteja nevar izlemt vienbalsīgi. Visbeidzot, izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā 17 tiesnešu sastāvā tiek nodotas lietas, kas skar no Konvencijas viedokļa nozīmīgus vai līdz šim Tiesā nevērtētus jautājumus.
17. 2017.gadā saņemtajās jaunajās lietās vislielāko īpatsvaru veido sūdzības par tiesību uz taisnīgu tiesu iespējamiem pārkāpumiem (Konvencijas 6.pants), sūdzības par iespējamu nepamatotu iejaukšanos personas tiesībās uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību (Konvencijas 8.pants), un sūdzības par apcietinājuma nepieciešamību un pamatotību (Konvencijas 5.pants). 2017.gadā Latvijai viedokļa sniegšanai ir nosūtīta sūdzība arī par jautājumu, kas līdz šim Latvijas lietās pēc būtības nav skatīts, proti, par tiesību uz izglītību (Konvencijas 1.protokola 2.pants) iespējamu pārkāpumu.
18. Saskaņā ar Tiesas apkopotajiem statistikas datiem⁷, 2017.gadā no jau reģistrētajām lietām, tajā skaitā iepriekšējos gados, Tiesa tālākai virzībai, proti, izlemšanai vienam tiesnesim, trīs tiesnešu komitejai vai septiņu tiesnešu palātai nodeva 275 lietas ar sūdzībām par iespējamiem Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumiem Latvijā. 2017.gadā Tiesa noraidījusi 261 sūdzību, tajā skaitā arī lietās, kas jau bija nosūtītas valdības paskaidrojumu sniegšanai. Pārskata periodā Tiesa ir izskatījusi 7 lūgumus par pagaidu aizsardzības pasākumu (*interim measures*) noteikšanu atbilstoši Tiesas Reglamenta 39.punktam, tomēr nevienā no lietām lūgums nav apmierināts.
19. 2018.gada 1.janvārī Tiesā izskatīšanu gaidīja kopumā 192 lietas ar sūdzībām par Konvencijas vai tās protokolu iespējamiem pārkāpumiem Latvijā, no kurām 34 lietas vēl nebija nodotas tālākai izskatīšanai, jo tajās nebija saņemtas aizpildītas iesnieguma formas. No atlikušajām 158 lietām 64 lietas jeb 40% bija nodotas izskatīšanai vienam tiesnesim; 17 lietas jeb 11% bija nodotas izskatīšanai Tiesas Komitejai trīs tiesnešu sastāvā; tomēr lielākā sūdzību daļa – 77 jeb 49% bija nodotas izskatīšanai Tiesas palātai septiņu tiesnešu sastāvā.
20. Tiesā reģistrēto un valdībai nosūtīto iesniegumu skaita salīdzinājums ir attēlots Tabulā Nr.1.

⁷ Tiesas sagatavotais pārskats par Latviju pieejams:
http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Latvia_ENG.pdf

I.2. TIESAS PIENĒMTIE NOLĒMUMI

21. Izlemjot Tiesā iesniegtās sūdzības, Tiesa pieņem vai nu spriedumu, vai lēmumu. Lēmumi, spriedumi, kurus pieņēmusi trīs tiesnešu komiteja, un Tiesas Lielās palātas spriedumi stājas spēkā to pasludināšanas dienā. Tiesas palātas septiņu tiesnešu sastāvā pieņemtie spriedumi stājas spēkā trīs mēnešus pēc pasludināšanas, ja neviena no pusēm nelūdz lietas atkārtotu izskatīšanu Tiesas Lielajā palātā, vai pēc šāda lūguma noraidīšanas. Lai gan bieži Tiesas lēmumiem netiek piešķirta pietiekama uzmanība, arī tie veido Tiesas judikatūru, turklāt pietiekami apjomīgu un svarīgu. Tādēļ šī ziņojuma B.daļā tiek analizēti gan Tiesas 2017.gadā pasludinātie spriedumi, gan lēmumi Latvijas lietās.
22. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā, līdz 2017.gada 31.decembrim Tiesa kopumā ir pasludinājusi 324 nolēmumus Latvijas lietās. Lielākā daļa jeb 145 nolēmumi ir lēmumi⁸, ar kuriem sūdzības noraidītas kā nepieņemamas tālākai izskatīšanai vai ar kuriem lietas tikušas svītrotas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzēji nevēlējās uzturēt savu sūdzību, vai ar kuriem atzīts, ka lieta tika atrisināta nacionālajā līmenī. Tiesa ir pasludinājusi arī 50 lēmumus 54 lietās, apstiprinot mierizlīgumu vai valdības iesniegto vienpusējo deklarāciju. No kopumā Tiesas pasludinātajiem 129 spriedumiem 135 Latvijas lietās⁹, 25 lietās nav konstatēts neviens Konvencijas vai tās protokolu pantu pārkāpums.
23. Tādējādi secināms, ka 2017.gada nogalē joprojām nedaudz vairāk ir to nolēmumu, kuros nav konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums (170 nolēmumi, kuros ietilpst lēmumi

⁸ Atšķirībā no Tiesas spriedumiem, kuru pasludināšanas datums, nevis pieņemšanas datums, ir noteicošais, Tiesas lēmumi Tiesas tiešsaistes vietnē HUDOC tiek kārtoti pēc to pieņemšanas datuma, lai gan faktiski lēmumi tiek pasludināti aptuveni trīs nedēļas vēlāk. Tādēļ šajā Ziņojumā ir iekļauti tie lēmumi, kuri tikuši pasludināti un publicēti HUDOC laika posmā no 2017.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim, proti, arī tie lēmumi, kas pieņemti 2016.gada decembrī, bet pasludināti tikai 2017.gada janvārī.

⁹ Šis skaitlis atspoguļo spēkā stājušos Tiesas spriedumus, kā arī spriedumus, kas 2017.gada 31.decembrī vēl nebija stājušies spēkā.

par sūdzību noraidīšanu un spriedumi, kuros pārkāpumi nav konstatēti). Savukārt viens vai vairāki Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumi ir konstatēti vai atzīti kopumā 154 lietās.

24. 2017.gada laikā Tiesa Latvijas lietās kopumā ir pasludinājusi 25 nolēmumus: 14 spriedumus kopumā 19 lietās¹⁰, 2 lēmumus 6 lietās, ar kuriem apstiprināts mierizlīgums vai valdības iesniegtā vienpusējā deklarācija,¹¹ un 9 lēmumus par sūdzību noraidīšanu vai svītrošanu¹². Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, 2017.gadā pasludināto Tiesas nolēmumu skaits Latvijas lietās palicis nemainīgs, tomēr ir pieaudzis izlemto lietu skaits, jo 3 no 2017.gadā pasludinātajiem nolēmumiem ir apvienotas vairākas lietas. Tiesas nolēmumu skaita pieaugums pēdējos gados kopsakarā ar sarukušo jauno lietu skaitu (skatīt 1.tabulu iepriekš) samazina Tiesā uzkrāto neizskatīto lietu skaitu.
25. Lai Tiesas darbu padarītu efektīvāku, pēdējo gadu laikā saturiski līdzīgas sūdzības Tiesa apvieno un izskata vienlaicīgi, tādējādi pasludinot vienu Tiesas nolēmumu vairākās lietās. Latvija nav izņēmums, jo 2017.gadā 3 nolēmumos ir izlemtas kopā 12 lietas. Analizējot Tiesas apkopoto statistiku par dažādiem tiesnešu sastāviem nodoto lietu skaitu (skatīt 19.rindkopu iepriekš), kā arī 2017.gadā pasludināto nolēmumu pieņemšanu, jāatzīst, ka Latvijai lielāko proporciju veido palātas līmeņa lietas, jo 9 spriedumus pieņēma Tiesas palāta 7 tiesnešu sastāvā, bet Tiesas komiteja 3 tiesnešu sastāvā pieņēma 5 spriedumus. Savukārt Tiesas lēmumus 2017.gadā visvairāk pieņēmusi komiteja trīs tiesnešu sastāvā (2017.gadā – 8 lēmumi), palātai 7 tiesnešu sastāvā izlemšanai atstājot 3 lietas. Tiesā esošo lietu sadalījums norāda uz to, ka Tiesā izskatīšanu gaida pietiekami sarežģītas palātas lietas (skatīt 19.rindkopu iepriekš).
26. Kopumā 2017.gadā Tiesa atlīdzībās piešķīra 166 394 eiro (salīdzinājumam – 2016.gadā tika piešķirti 37 246 eiro). Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Tiesas piespriešanās kompensācijas apmērs ir pieaudzis, un šī pieauguma iemesls ir lielāks personu skaits, kurām piešķirtas kompensācijas, proti 16 pasludinātajos nolēmumos atlīdzības piešķirtas 22 iesniedzējiem. Turklāt lietā, kurā Tiesa konstatēja tiesību uz īpašumu pārkāpumu, tika piespriešta kompensācija zaudējumu atlīdzībai 88 284 eiro apmērā, kas atbilda strīdus īpašuma kadastrālai vērtībai. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās brīža līdz 2017.gada 31.decembrim Tiesa kompensācijās kopumā ir piespriedusi 2 102 477 eiro.
27. 2017.gadā Tiesas pieņemtajos nolēmumos pēc būtības visbiežāk vērtētas sūdzības par Konvencijas 6.panta iespējamiem pārkāpumiem saistībā ar tiesvedības ilgumu, taisnīgumu, tiesībām uz aizstāvību un pieeju tiesai. Turklāt viena trešdaļa no 2017.gadā pasludinātajiem Tiesas nolēmumiem Latvijas lietās skar jautājumus, par kuriem jau ir labi iedibināta Tiesas prakse, proti, tiesvedības ilgums, tādēļ šīs lietas izskatīja trīs tiesnešu komiteja. Tāpat 2017.gadā Tiesa Latvijas lietās bieži ir vērtējusi sūdzības par Konvencijas 8.pantā garantēto tiesību uz privāto dzīvi un korespondences neaizskaramību iespējamiem pārkāpumiem. Uzmanības vērti ir 2 Tiesas spriedumi par Konvencijas 1.protokola 1.pantā garantēto tiesību

¹⁰ Lietās *Kirins pret Latviju*, *Dzirmis pret Latviju*, *Schmidt pret Latviju*, *Osipkovs un citi pret Latviju*, *Bože pret Latviju*, *Silkāne un 5 citi iesniegumi pret Latviju*, *Oderovs pret Latviju*, *Frolovs pret Latviju*, *Ozols pret Latviju*, *Ostroveņecs pret Latviju*, *Ābele pret Latviju*, *Kalēja pret Latviju*, *Ļutova pret Latviju*, *Cuško pret Latviju*.

¹¹ Lietas *Kangere un Duka pret Latviju*, *SIA Goren Baltija un citi pret Latviju*.

¹² Lēmumi lietās, kuri tikuši pasludināti laika posmā no 2017.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim: *S.N. un T.D. pret Latviju*, *Svārpstons un citi pret Latviju*, *Zentas Loginas muzejs pret Latviju*, *Antoms pret Latviju*, *Tuziks pret Latviju*, *Glavacka pret Latviju*, *Jaunzems un citi pret Latviju*, *O.G. pret Latviju* un *Mertena pret Latviju*. Tiesas lēmumi lietās *S.N.T.D. pret Latviju*, *Svārpstons un citi pret Latviju* un *Zentas Loginas muzejs pret Latviju* tika pasludināti 2017.gada janvārī, kaut gan pieņemti jau 2016.gada decembrī.

uz īpašumu pārkāpumiem. Lai gan abās lietās sūdzības iesniedzēji uzskatīja, ka ir bijuši labticīgi ieguvēji, taču savu īpašumu zaudējuši valsts rīcības rezultātā, turklāt nesaņemot atbilstošu kompensāciju, Tiesa vienā lietā uzskatīja, ka pārkāpums nav noticis (plašāku informāciju par šiem Tiesas spriedumiem skatīt Ziņojuma B.sadaļā).

28. Par katru Tiesas pieņemto spriedumu, kurā tiek konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, Pārstāvis gatavo informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam, kurā tiek sniegts īss pārskats par lietas faktiem, par lietas virzību Tiesā, Tiesas secinājumiem un identificētajām problēmām un kurā tiek iekļauti priekšlikumi par nepieciešamajiem pasākumiem sprieduma izpildei un līdzīgu pārkāpumu nepieļaušanai nākotnē, kas var būt gan grozījumi normatīvajā regulējumā, gan izmaiņas pastāvošajā praksē. Tāpat par katru Tiesas pieņemto nolēmumu Pārstāvis gatavo informatīvu apkopojumu, kurš tiek publicēts Ārlietu ministrijas un Augstākās tiesas tiešsaistes vietnēs, tādējādi informējot sabiedrību par Tiesas judikatūras attīstību Latvijas lietās, Tiesas vērtējumu un secinājumiem.
29. Tabulā Nr.2 ir atspoguļoti dati par Tiesas pieņemto spriedumu un lēmumu skaitu laika posmā no 2012.gada līdz 2017.gadam.

Tabula Nr.2

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Spriedumu skaits kopā	14	10	19	7	16	14 ¹³
Spriedumi, kuros konstatēti pārkāpumi	10	10	16 ¹⁴	6	9 ¹⁵	12
Spriedumi, kuros nav konstatēti pārkāpumi	4	0	2	1	8 ¹⁶	2
Lēmumi, ar kuriem sūdzības noraidītas pēc valdības pozīcijas saņemšanas (t.sk., ja iesniedzēji vairs nevēlas uzturēt savu sūdzību)	18	14	14	12	8	9
Lēmumi, ar kuriem apstiprināti mierizlīgumi, vienpusējās deklarācijas	3	0	0	6	1	2 ¹⁷

I.2.1. Tiesas lēmumi

¹³ Ar spriedumu lietā *Silkāne un 5 citi iesniegumi pret Latviju* izlemtas lietas *Silkāne un Gordžušina pret Latviju, Ašmanis un citi pret Latviju, Klēgere pret Latviju, Rubine pret Latviju, Štova pret Latviju un Romanovs pret Latviju*.

¹⁴ Spriedums lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* attiecas vienīgi uz jautājumu par taisnīgas atlīdzības apmēru.

¹⁵ Tiesas spriedumā *Dāvidsons un Savins pret Latviju* attiecībā uz Ruslana Savina sūdzību par neobjektīvu tiesu tika konstatēts Konvencijas 6.panta 1.punkta pārkāpums, jo lēmuma par drošības līdzekļa piemērošanu tekstā lietotā valoda radīja iespaidu, ka tiesneši vēl pirms krimināllietas izskatīšanas pirmajā instancē bija pauduši viedokli par iesniedzēja vainu, kas savukārt radīja šaubas par šo tiesnešu objektivitāti

¹⁶ Tiesas spriedumā *Dāvidsons un Savins pret Latviju* attiecībā uz Raita Dāvidsona sūdzību par tiesas objektivitāti pārkāpums netika konstatēts.

¹⁷ Lietā *Kangere un Duka pret Latviju* ar Tiesas lēmumu apstiprināti noslēgtie mierizlīgumi 2 lietās, savukārt lietā *SIA Goren Baltija un citi pret Latviju* Tiesa apstiprinājusi Latvijas valdības iesniegtās vienpusējās deklarācijas 4 lietās.

30. Kā jau minēts iepriekš, proporcionāli lielāko Tiesas nolēmumu skaitu veido lēmumi, ar kuriem sūdzības tikušas noraidītas kā nepieņemamas tālākai izskatīšanai saskaņā ar Konvencijas 35.pantu, un lēmumi, kas svītrot lietas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta saskaņā ar Konvencijas 37.panta 1.punktu, jo iesniedzēji nevēlējās uzturēt savu sūdzību vai lieta tikusi atrisināta nacionālajā līmenī.
31. 2017.gadā Tiesa pasludināja 11 lēmumus 15 lietās, ar kuriem Tiesā iesniegtās sūdzības tika noraidītas vai svītrotas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta. 8 lēmumos Tiesa atzina, ka iesniedzēju sūdzības nav pieņemamas izskatīšanai pēc būtības, jo iesniedzēji nav izsmēlušī pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus Latvijā, ka sūdzības iesniegtas, neievērojot Konvencijā noteikto sešu mēnešu termiņu, vai ka sūdzības ir acīmredzami nepamatotas¹⁸. Vienā lietā Tiesa secināja, ka sūdzības iemesli ir novērsti, tādēļ to nav nepieciešams izskatīt Tiesā un tā ir svītrojama no izskatāmo lietu saraksta¹⁹.
32. 2017.gadā pieņemts viens lēmums, ar kuru 2 lietās Tiesa apstiprināja starp pusēm panāktos mierizlīgumus²⁰. Vēl viens lēmums par 4 lietu svītrošanu no izskatāmo lietu saraksta tika pieņemts pēc valdības vienpusējo deklarāciju iesniegšanas, kurās Latvija atzina, ka sūdzību iesniedzēju civillietu izskatīšana Latvijas tiesās bija ieilgusi un neatbilda Konvencijas 6.panta 1.punkta prasībām, un tādēļ apņēmas izmaksāt iesniedzējiem kompensāciju²¹. Šajās 6 lietās kompensācijās tika izmaksāti 10 700 eiro.
33. Plašāka informācija par Tiesas 2017.gadā pieņemtajiem lēmumiem ir apkopota šī Ziņojuma pielikumā.

I.2.2. Tiesas spriedumi

34. Kopš 1997.gada Tiesas pieņemtajiem 129 spriedumiem 135 Latvijas lietās, 2017.gadā tika pieņemti 14 spriedumi 19 Latvijas lietās²². Pasludinātajos spriedumos izlemto lietu skaits salīdzinoši ar 2016.gadu ir nedaudz lielāks, jo 2016.gadā tika izlemtas 17 lietas, kamēr 2017.gadā – 19 lietas. No 2017.gadā pasludinātajiem spriedumiem līdz 2017.gada 31.decembrim spēkā vēl nebija stājušies spriedumi lietās *Ostroveņecs pret Latviju*, *Kalēja pret Latviju* un *Ābele pret Latviju*²³. 2 no 14 pasludinātajiem spriedumiem Konvencijas pārkāpumi netika konstatēti.
35. Apkopojot Tiesas secinājumus spriedumos, kuros konstatēts Konvencijas pārkāpums, 2017.gadā visvairāk izlemto sūdzību ir par Konvencijas 6.pantā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu dažādiem aspektiem: par tiesvedības ilgumu kriminālprocesā un civilprocesā (lietas

¹⁸ *S.N. un T.D. pret Latviju, Svārpstons un citi pret Latviju, Zentas Loginas muzejs pret Latviju, Antoms pret Latviju, Tuziks pret Latviju, Jaunzems un citi pret Latviju, O.G. pret Latviju un Mertena pret Latviju.*

¹⁹ *Glavačka pret Latviju.*

²⁰ *Duka un Kangere pret Latviju.*

²¹ *SIA Goren Baltija un citi pret Latviju.*

²² Šis skaitlis atspoguļo spēkā stājušos Tiesas spriedumus, kā arī spriedumus, kas 2017.gada 31.decembrī vēl nebija stājušies spēkā.

²³ Šī Ziņojuma sagatavošanas laikā visi spriedumi ir stājušies spēkā.

*Kirins pret Latviju*²⁴, *Silkāne un citi pret Latviju*²⁵, *Ļutova pret Latviju*²⁶, *Kalēja pret Latviju*²⁷, *Cuško pret Latviju*²⁸), par tiesas procesa taisnīgumu kopsakarā ar tiesībām uz aizstāvību (lietā *Frolovs pret Latviju*²⁹ sūdzība bija iesniegta par nacionālo tiesu atteikumu izskatīt apelācijas sūdzību, ko bija iesniedzis iesniedzēja aizstāvis, jo pats iesniedzējs uz apelācijas instances tiesas sēdēm nebija ieradies). 2 spriedumos konstatēti pārkāpumi saistībā ar iejaukšanos personas tiesībās uz mājokļa neaizskaramību³⁰ un korespondences neaizskaramību, tajā skaitā par klienta un advokāta sarunu konfidencialitātes pārkāpumu³¹. 2 lietās Tiesa konstatēja Konvencijas 3.panta pārkāpumus saistībā ar neatbilstošiem ieslodzījuma apstākļiem³² un saistībā ar nesamērīga spēka pielietošanu pret nepilngadīgu personu un šādas rīcības izmeklēšanas efektivitāti³³.

36. 2017.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos kopumā piešķirtas kompensācijas 166 394 eiro apmērā. No šī summas 155 694 eiro piešķirti spriedumos, turklāt šīs summas lielāko daļu veido Tiesas piešķirtā kompensācija zaudējumu atlīdzībai lietā *Dzirnīs pret Latviju* – 88 284 eiro (skatīt arī 26.rindkopu iepriekš). Atlīdzība par morālo kaitējumu 15 lietās sasniedza 64 200 eiro³⁴, un atlīdzība par tiesāšanās izdevumiem 3 lietās – 3 210 eiro.
37. Plašāka informācija par Tiesas 2017.gadā pieņemtajiem spriedumiem ir sniegta Ziņojuma pielikumā.

I.3. TIESAS NOLĒMUMU IZPILDE

38. Pēc Tiesas nolēmuma spēkā stāšanās tā izpildes uzraudzība tiek nodota Eiropas Padomes (EP) Ministru Komitejai, kuras uzdevums ir vērtēt, vai nacionālajā līmenī veiktie pasākumi Tiesas nolēmumā identificēto problēmu novēršanai ir atbilstoši un pietiekami. Šādi pasākumi ir gan individuāla rakstura, piemēram, Tiesas piešķirtās atlīdzības samaksa, gan vispārēja rakstura, piemēram, grozījumi normatīvajā regulējumā, pastāvošās prakses maiņa. Informācija par veiktajiem pasākumiem tiek atspoguļota rīcības ziņojumā vai rīcības plānā, kurš 6 mēnešu laikā pēc nolēmuma stāšanās spēkā ir jāsniedz EP Ministru komitejā. Pārstāvja sagatavotie un iesniegtie rīcības ziņojumu un rīcības plāni tiek apkopoti un publicēti Tiesas spriedumu izpildes departamenta tiešsaistes vietnē.³⁵ Ja EP Ministru komiteja uzskata, ka valsts-atbildētājas īstenotie pasākumi ir pietiekami, lai novērstu līdzīgus pārkāpumus nākotnē, tā pieņem rezolūciju par nolēmuma izpildi, un ar tās pieņemšanu nolēmums tiek uzskatīts par izpildītu. Līdz ar Konvencijas 14.protokola spēkā stāšanos tiek uzraudzīta arī Tiesas lēmumu par mierizlīguma apstiprināšanu izpilde, kas vairumā gadījumos aprobežojas ar Tiesas piešķirtās atlīdzības samaksu iesniedzējam.

²⁴ *Kirins pret Latviju* (iesniegums Nr.34140/07), Tiesas 2017.gada 12.janvāra spriedums.

²⁵ *Silkāne un citi pret Latviju* (iesniegumi Nr.70890/13, 71499/13, 24333/14, 35916/14, 64203/14, 16590/15), Tiesas 2017.gada 8.jūnija spriedums.

²⁶ *Ļutova pret Latviju* (iesniegums Nr.37105/09/12), Tiesas 2017.gada 17.oktobra spriedums.

²⁷ *Kalēja pret Latviju* (iesniegums Nr.22059/08), Tiesas 2017.gada 5.oktobra spriedums.

²⁸ *Cuško pret Latviju* (iesniegums Nr.32163/09), Tiesas 2017.gada 7.decembra spriedums.

²⁹ *Frolovs pret Latviju* (iesniegums Nr.13289/06), Tiesas 2017.gada 15.jūnija spriedums.

³⁰ *Bože pret Latviju*, (iesniegums Nr.40927/05), Tiesas 2017.gada 18.maija spriedums.

³¹ *Oderovs pret Latviju* (iesniegums Nr.21979/08), Tiesas 2017.gada 15.jūnija spriedums.

³² *Ābele pret Latviju* (iesniegumi Nr.60429/12 un 72760/12) Tiesas 2017.gada 5.oktobra spriedums.

³³ *Ostroveņecs pret Latviju* (iesniegums Nr.36043/13) Tiesas 2017.gada 5.oktobra spriedums.

³⁴ Ieskaitot lietas *Kalēja pret Latviju* un *Ostroveņecs pret Latviju* kur spriedumi stājās spēkā 05.01.2018, kā arī lietu *Ābele pret Latviju*, kurā spriedums stājās spēkā 29.01.2018.

³⁵ <http://hudoc.exec.coe.int/eng>

39. Spriedumu izpilde nacionālajā līmenī aizsākas ar Pārstāvja sagatavoto informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam par Tiesas nolēmumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, jo atbilstoši Noteikumiem šajā ziņojumā ir jānorāda arī Tiesas nolēmuma izpildei nepieciešamie pasākumi. Lai veicinātu Tiesas nolēmumu pienācīgu izpildi, Tieslietu ministrijā ir izveidota darba grupa, kuras ietvaros Pārstāvis regulāri informē ne tikai par Tiesas spriedumos jau konstatētajām problēmām, bet arī par problēmjaudājumiem, kas izriet no lietām, kurās tiesvedība turpinās.
40. Viens no svarīgiem vispārēja rakstura pasākumiem Tiesas nolēmumu izpildē ir šo nolēmumu tulkošana latviešu valodā un publicēšana, īpaši ņemot vērā, ka Tiesas identificēto trūkumu novēršanai bieži pietiek ar pastāvošās prakses maiņu, un grozījumi normatīvajos tiesību aktos nav nepieciešami.
41. Šobrīd EP Ministru komiteja uzrauga Tiesas nolēmumu izpildi 31 Latvijas lietā, kas ir par 20 lietām mazāk, salīdzinot ar 2016.gadu. Izpildes uzraudzība turpinās lietās, kur sūdzību iemesls bija valsts amatpersonu iespējamā vardarbība un šādas vardarbības nepietiekami efektīva izmeklēšana (Konvencijas 3.pants). Tāpat izpildes uzraudzība turpinās lietās par tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem, it īpaši attiecībā uz tiesvedības ilgumu (Konvencijas 6.pants). Trešo grupu veido dažāda rakstura lietas ar sūdzībām par tiesību uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību (Konvencijas 8.pants), tiesību uz dzīvību (Konvencijas 2.pants) un ārvalstnieku izraidīšanas procesuālo garantiju pārkāpumiem (Konvencijas 7.protokola 1.pants).
42. 2017.gadā Pārstāvis papildināja jau iesniegtos rīcības ziņojumus, kā arī sagatavoja rīcības ziņojumus par Tiesas 2016.gadā pieņemtajiem nolēmumiem. Sadarbībā ar atbildīgajām valsts institūcijām Pārstāvis sagatavoja, papildināja un iesniedza EP Ministru komitejā rīcības ziņojumus par Tiesas nolēmumu izpildi kopumā 27 lietās.
43. 2017.gadā EP Ministru komiteja pieņēma lēmumu par izpildes uzraudzības pabeigšanu rekordlielā lietu skaitā – 32 lietās (2016.gadā – 20 lietas, 2015.gadā – 9 lietas)³⁶. 2 lietās, kurā 2017.gadā tika pieņemta EP Ministru komitejas rezolūcija, nolēmums bija pasludināts tikai 2017.gada sākumā.
44. 2017.gadā EP Ministru komiteja pieņēma lēmumus par spriedumu izpildes uzraudzības pabeigšanu vairākās svarīgās jomās. Piemēram, EP Ministru komiteja ir pieņēmusi galīgās rezolūcijas par Tiesas nolēmumu izpildi lietās *Svipsta un septiņas lietas pret Latviju*³⁷ un

³⁶*Rubins pret Latviju*, 2017.gada 17.oktobra rezolūcija CM/ResDH(2017)345; *O.G (nr.2) pret Latviju*, 2017.gada 4.oktobra rezolūcija CM/ResDH(2017)310; *Kangere un Duka pret Latviju*, 2017.gada 4.oktobra rezolūcija CM/ResDH(2017)309; *Beiere un viena lieta pret Latviju*, 2017.gada 4.oktobra rezolūcija CM/ResDH(2017)311; *Jeronovičs un divas lietas pret Latviju*, 2017.gada 4.oktobra rezolūcija CM/ResDH(2017)312; *Cēsniņš pret Latviju*, 2017.gada 5.jūlija rezolūcija CM/ResDH(2017)210; *Raudevs pret Latviju*, 2017.gada 5.jūlija rezolūcija CM/ResDH(2017)208; *L.M. pret Latviju* 2017.gada 5.jūlija rezolūcija CM/ResDH(2017)209; *Čalovskis pret Latviju*, 2017.gada 5.jūlija rezolūcija CM/ResDH(2017)212; *Meimanis pret Latviju*, 2017.gada 5.jūlija rezolūcija CM/ResDH(2017)211; *Šantare un Labažņikovs pret Latviju*, 2017.gada 5.jūlija rezolūcija CM/ResDH(2017)213; *Čamans un Timofejeva pret Latviju* 2017.gada 7.jūnija rezolūcija CM/ResDH(2017)158; *Kornakovs un piecas lietas pret Latviju*, 2017.gada 19.aprīļa rezolūcija CM/ResDH(2017)122; *Svipsta un septiņas lietas pret Latviju* 2017.gada 19.aprīļa rezolūcija CM/ResDH(2017)123; *Dāvidsons un Savins pret Latviju*, 2017.gada 10.marta rezolūcija CM/ResDH(2017)81; *L.H. pret Latviju*, 2017.gada 22.februāra rezolūcija CM/ResDH(2017)64.

³⁷ *Svipsta pret Latviju* (iesniegums Nr.66820/01), Tiesas 2006.gada 9.marta spriedums; *Gasiņš pret Latviju* (iesniegums Nr.69458/01), Tiesas 2011.gada 19.aprīļa spriedums; *Čerņikovs pret Latviju* (iesniegums

*Kornakovs un piecas lietas pret Latviju*³⁸, kurās sūdzības bija iesniegtas par apcietinājumu piemērošanas un pagarināšanas kārtību un lietu iztiesāšanu nacionālajās tiesās laikā, kad spēkā bija Latvijas Kriminālprocesa kodekss, par apcietināto personu uztura normām dienās, kad tās tika konvojētas uz tiesas sēdēm, par netraucētu saziņu ar Tiesu. Spriedumu izpildes uzraudzības ietvaros EP Ministru komitejai tika sniegta informācija gan par jaunā Kriminālprocesa likuma un Administratīvā procesa likuma ieviešanu, gan arī par grozījumiem saistītos tiesību aktos, gan arī par tiesu prakses attīstību, īpaši saistībā ar ieslodzīto sūdzību par sadzīves apstākļiem izskatīšanu.

45. 2017.gadā EP Ministru komiteja pabeidza spriedumu izpildes uzraudzības procesu 5 lietās, kurās Tiesas konstatētie Konvencijas 5.panta pārkāpumi bija saistīti ar nepamatotu personu ievietošanu psihiatriskajās slimnīcās. Arī šo spriedumu izpildes uzraudzība tika pabeigta, ņemot vērā grozījumus vairākos tiesību aktos, kas regulē personas ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā gan ārkārtas gadījumā, gan arī gadījumos, kad personai ir piemērots medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis.
46. No spriedumu izpildes procesa sarežģīti ir tie Tiesas spriedumi, no kuriem izriet nepieciešamība atjaunot tiesvedību nacionālā līmenī vai veikt kādas citas individuāla rakstura darbības, lai atjaunotu iesniedzēja stāvokli, kāds tas bija pirms pārkāpuma izdarīšanas. Piemēram, lietā *L.H. pret Latviju* Tiesa konstatēja Konvencijas 8.panta pārkāpumu, jo Medicīnas aprūpes un darbaspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcija (tagad Veselības inspekcija) bija apstrādājusi un uzglabājusi iesniedzējas medicīniskos datus, kas nebija tieši saistīti ar iesniedzējai sniegtās medicīniskās aprūpes kvalitāti izvērtēšanu, tādēļ šī sprieduma izpildes ietvaros Latvijas iestādēm bija jāpārskata un jāiznīcina tie arhīvā esošie iesniedzējas dati, kas nebija attiecināmi uz strīda nacionālā līmenī būtību.
47. Pārstāvja darba apjoms saistībā ar Latvijas interešu pārstāvību Tiesā laika posmā no 2012. līdz 2017.gada 31.decembrim ir atspoguļots Tabulā Nr. 3.

Tabula Nr. 3

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Latvijas valdības pozīcijas sniegšanai saņemtās sūdzības	16	17	29	20	23	6
Latvijas valdības sniegtās pozīcijas	26	20	26	23	16	6
Latvijas valdības sniegtie papildapsvērumi un apsvērumi par taisnīgu atlīdzību	30	18	21	17	20	15

Nr.71071/01), Tiesas 2011.gada 31.maija spriedums; *Birznieks pret Latviju* (iesniegums Nr. 65025/01), Tiesas 2011.gada 31.maija spriedums; *Karņejevs pret Latviju* (iesniegums Nr. 14749/03), Tiesas 2011.gada 5. jūlija spriedums; *Zandbergs pret Latviju* (iesniegums Nr.71092/01), Tiesas 2011.gada 20.decembra spriedums, *Miķelsons pret Latviju* (iesniegums Nr.46413/10), Tiesas 2015.gada 3.novembra spriedums un *Kiršteins pret Latviju* (iesniegums Nr. 36064/07), Tiesas 2016.gada 20.oktobra spriedums.

³⁸ *Kornakovs pret Latviju* (iesniegums Nr.61005/00), 2006.gada 15.jūnija spriedums, *Moisejevs pret Latviju* (iesniegums Nr.64846/1), 2006.gada 15.jūnija spriedums, *Igors Dmitrijevs pret Latviju* (iesniegums Nr.61638/00), 2006.gada 30. novembra spriedums, *Estrikh pret Latviju* (iesniegums Nr.73819/01), 2007.gada 18.janvāra spriedums, *Čistjakovs pret Latviju* (iesniegums Nr.67275/01), 2007.gada 8.februāra spriedums, un *Leja pret Latviju* (iesniegums Nr.71072/01), 2011.gada 14.jūnija spriedums.

Sagatavotie un valdībā izskatītie ziņojumi (tiesvedībā esošās lietas, spriedumi, mierizlīgumi)	25	25	22	17	14	17
Rīcības ziņojumi/plāni par spriedumu izpildi	6	21	24	16	40	27
Kopā Tiesai un Tiesas spriedumu izpildes ietvaros sagatavoto dokumentu skaits (pozīcijas, papildus apsvērumi, ziņojumi, rīcības ziņojumi/plāni)	87	84	93	73	90	71

II. PĀRSTĀVĪBA ANO

48. Īstenojot Latvijas interešu pārstāvību ANO, individuālo sūdzību izskatīšanas procesā Pārstāvim ir šādas funkcijas:

- a) pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, Pārstāvim jā sagatavo un jā iesniedz ANO valdības sākotnējā pārstāvības pozīcija un turpmākie paskaidrojumi kādā no ANO darba valodām;
- b) ja ANO pieņem lēmumu, konstatējot pārkāpumu, Pārstāvim jā iesniedz Ministru kabinetā informatīvais ziņojums ar ANO lēmuma izvērtējumu, norādot lēmuma izpildei nepieciešamos pasākumus;
- c) pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, Pārstāvim jā sagatavo un jā iesniedz ANO valdības nostāja par ANO lēmuma izpildi, jā nodrošina lēmuma tulkošana latviešu valodā, publicēšana un izplatīšana.

49. Īstenojot Latvijas interešu pārstāvību ANO, nacionālo ziņojumu izskatīšanas procesā Pārstāvim ir šādas funkcijas:

- a) atbilstoši ANO noteiktajām vadlīnijām, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, jā sagatavo nacionālie ziņojumi par Pārstāvja kompetencē esošo ANO konvenciju izpildi Latvijā;
- b) jā iesniedz nacionālie ziņojumi apstiprināšanai Ministru kabinetā, jā nodrošina nacionālo ziņojumu tulkošana angļu valodā un to iesniegšana ANO;
- c) jā izveido Latvijas delegācija nacionālā ziņojuma izskatīšanai ANO, jā nodrošina tās apstiprināšana Ministru kabinetā, kā arī jā piedalās nacionālo ziņojumu izskatīšanā ANO;
- d) jā apkopo un jā sagatavo ANO pieprasītā papildinformācija par Pārstāvja kompetencē esošo ANO konvenciju izpildi Latvijā atsevišķos jautājumos posmā starp nacionālo ziņojumu izskatīšanu.

50. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, 2017.gadā būtiski pieauga darba apjoms Latvijas interešu pārstāvībā ANO ietvaros. Tika pabeigts darbs pie atjaunotā Latvijas Republikas Vispārējā pamatdokumenta (*Common Core document*) par Latviju laika posmā no 2002.gada līdz 2016.gadam, kurā iekļauta vispārēja informācija par Latvijas demogrāfisko, sociālo, tiesisko un politisko struktūru. Vispārējā pamatdokumenta mērķis ir sniegt ANO Augstā komisāra cilvēktiesību jautājumos institūcijām precīzu, savlaicīgu un lakonisku informāciju par valsti un cilvēktiesību situāciju tajā. Vispārējo pamatdokumentu izmanto visas ANO komitejas,

izskatot valsts ziņojumus par specifisku ANO konvenciju izpildi. Tāpat tika pabeigts darbs pie papildinformācijas par Konvencijas par jebkuras rasu diskrimināciju izskaušanu izpildi, kas aptver laika posmu no 2008.gada līdz 2016.gadam.

51. 2017.gadā tika ANO Cilvēktiesību komitejai tika iesniegta papildinformācija par to, kā tiek īstenoti šīs komitejas 2014.gada noslēguma secinājumi par Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām izpildi Latvijā. Papildinformācija atbildēja uz ANO komitejas jautājumiem par apstākļiem ieslodzījuma vietās un par speciālo līdzekļu izmantošanu apcietinātajām un notiesātajām personām, par aizsardzību pret naida noziegumiem, un par mazākumtautību izglītību.
52. Pārskata periodā turpinājās kārtējā ziņojuma par ANO Spīdzināšanas novēršanas konvencijas izpildi Latvijā 2011.-2016.gadā izstrāde, balstoties uz ANO Spīdzināšanas izskaušanas komitejas 2016.gada sākumā nosūtīto jautājumu sarakstu. Ziņojuma izstrāde tika pabeigta 2018.gada pirmajā pusē, kad tas tika iesniegts ANO Spīdzināšanas izskaušanas komitejā.
53. 2017.gadā turpinājās divu apjomīgu ziņojumu izstrāde: ziņojuma par ANO Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā 2005.-2017.gadā un ziņojuma par Starptautiskā pakta par ekonomiskām, sociālajām un kultūras tiesībām izpildi Latvijā 2008.-2017.gadā. Darbu pie ziņojumu izstrādes plānots pabeigt līdz 2018.gada beigām.
54. 2017.gadā Birojs sniedza informatīvu atbalstu Labklājības ministrijai, lai ieviestu ANO Bērnu tiesību komitejas 71.sesijā sniegtos noslēguma apsvērumus par Latvijas kārtējo ziņojumu par 1989.gada Konvencijas par bērna tiesībām un tās divu papildprotokolu izpildi. Biroja kompetences ietvaros tika sagatavota informācija par Komitejas aicinājumu pievienoties vairākiem starptautiskām konvencijām, kas skar bērnu tiesības.
55. Individuālo sūdzību izskatīšanas mehānismu ietvaros 2017.gadā Pārstāvja birojs no ANO Cilvēktiesību komitejas saņēma vienu jaunu sūdzību. Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka viņa kā pašvaldības deputāta pilnvaru anulēšana, jo viņš nelietoja valsts valodas augstākajā pakāpē, kāda nepieciešama pašvaldības domes deputāta amata un profesionālo pienākumu veikšanai, pārkāpj ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25.pantu (tiesības tikt ievēlētam) kopsakarā ar 2.panta 1.punktu (tiesības netikt diskriminētam), 26.pantu (tiesības uz vienlīdzību) un 14.pantu (tiesības uz taisnīgu tiesu). Latvijas pozīcija par sūdzības pieņemamību tālākai izskatīšanai un sūdzības būtību tika nosūtīta 2018.gada martā. Jāatzīmē, ka ANO Cilvēktiesību komitejā kopš 2016.gada izskatīšanā atrodas vēl viena individuālā sūdzība par tiesību uz taisnīgu tiesu iespējamu pārkāpumu Latvijā. Laikā 1992.gada līdz 2017.gada 31.decembrim ANO Cilvēktiesību komiteja ir pieņēmusi lēmumus 6 Latvijas lietās, kas ļauj secināt, ka Latvijas iedzīvotāju vidū Tiesa ir daudz pazīstamāks un uzticību iemantojis starptautisks cilvēktiesību aizsardzības mehānisms individuālo sūdzību izskatīšanai, salīdzinājumā ar ANO ietvaros izveidotajiem mehānismiem.
56. 2017.gadā Birojā netika saņemti informācijas pieprasījumi no īpašajiem ziņotājiem.

III. CITI PĀRSTĀVJA DARBA VIRZIENI

57. Līdztekus Latvijas interešu pārstāvībai starptautiski gan Tiesā, gan ANO, Pārstāvis veic vienlīdz svarīgu un laika ziņā apjomīgu darbu nacionālajā līmenī, veicinot Latvijas valsts

pārvaldes un tiesu sistēmas iestāžu, kā arī sabiedrības kopumā izpratni un izglītošanu par cilvēktiesību jautājumiem. Lai gan šādas Pārstāvja funkcijas Noteikumos tieši nav minētas, Pārstāvja darbība nacionālajā līmenī ir likumsakarīga, jo tā ir tiešā veidā saistīta ar kvalitatīvu Latvijas valdības interešu pārstāvību starptautiski. Šīs Pārstāvja darbības mērķis ir veicināt izpratni par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem, Tiesas judikatūras attīstību gan Latvijas lietās, gan kopumā, lai veicinātu diskusiju un risinātu ne tikai jau zināmas problēmas Latvijā pastāvošajā normatīvajā regulējumā un praksē, bet arī lai savlaicīgi identificētu un risinātu iespējamus problēmjautājumus.

58. Pārskata periodā Pārstāvja Biroja tiešsaistes vietnē³⁹ tika regulāri ievietoti paziņojumi par jaunākajiem Tiesas nolēmumiem Latvijas lietās, kā arī cita Pārstāvja kompetencē esošā informācija par kārtējo Latvijas nacionālo ziņojumu izskatīšanu ANO. Tiešsaistes vietnē ir ievietota arī informācija par tiesvedības procesu Tiesā un Pārstāvja darba pārskati.
59. Atbilstoši Noteikumiem, Pārstāvis nodrošina Tiesas pieņemto spriedumu Latvijas lietās tulkošanu latviešu valodā un to publicēšanu.
60. 2017.gada 19.maijā, atzīmējot 20.gadadienu kopš Konvencijas ratifikācijas Latvijā, Ārlietu ministrija sadarbībā ar Rīgas Juridisko augstskolu rīkoja konferenci, kurā tika apspriesti Latvijai aktuālie cilvēktiesību jautājumi. Gatavojoties konferencē, Pārstāvja Birojs sagatavoja vairākus pētījumus un apkopojumus par Tiesas judikatūru, piemēram, par Konvencijas 5.pantu jautājumā par drošības līdzekļa – apcietinājuma piemērošanu, par Tiesas Lielās palātas nolēmumiem 2016.gadā. Interesentiem ir pieejama arī Konvencijas un Tiesas judikatūras terminu skaidrojošā vārdnīca⁴⁰, kas nākotnē tiks papildināta.
61. Turpinot iesākto, Pārstāvis piedalījās gan profesionāļu tālākizglītības programmās, gan arī augstskolu studiju programmās, 2017.gadā turpinot sadarbību ar Latvijas Tiesnešu mācību centru, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Juridiskās tālākizglītības un profesionālās pilnveides centru, kā arī Rīgas Juridisko augstskolu. 2017.gada Latvijas Tiesnešu mācību centrā Pārstāvis piedalījās vairākos specializētos semināros tiesnešiem par pareizām atsaucēm uz Tiesas nolēmumiem, par datu aizsardzības aktualitātēm un par strīdu, kas izriet no ģimenes tiesībām, risināšanu atbilstoši Tiesas judikatūrai. Savukārt Rīgas Juridiskās augstskolas studenti vairākās lekcijās tika iepazīstināti ar Pārstāvja Biroja darbu. Pārstāvis piedalījās Tiesībsarga rīkotās tiesu procesu izspēles cilvēktiesībās komandu iesniegto rakstu darbu vērtēšanā un tiesas procesu izspēles vērtēšanā. Pārstāvja Birojs arī piedalījās Eiropas Tiesību studentu asociācijas Latvijā rīkotajā pasākumā, kur juridisko zinātņu studentus iepazīstināja ar to, kā Tiesas nolēmumos Latvijas lietās ir atspoguļotas tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesas objektivitātes un neatkarīguma princips.
62. Jau regulāras Pārstāvim kļuvušas tikšanās ar tiesu, prokuratūras un policijas iestāžu darbiniekiem. 2017.gadā Pārstāvis uzstājās ar uzrunu Augstākās tiesas konferencē, tikās ar Satversmes tiesas tiesnešu padomniekiem, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas un Civillietu tiesu kolēģijas tiesnešiem, un ar jaunajiem prokuroriem. Tāpat Pārstāvis piedalījās Iekšlietu ministrijas Iekšējās drošības biroja rīkotajā sanāksmē par aktualitātēm Tiesas judikatūrā.

³⁹ <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas>

⁴⁰ Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/petijumi>

63. 2017.gadā Pārstāvja Birojs piedalījās nepieciešamo tiesību aktu izstrādē Konvencijas 15.protokola parakstīšanai un ratificēšanai. 15.protokols tika parakstīts 2017.gada 9.maijā Strasbūrā, savukārt ratificēts Saeimā – 2017.gada 12.oktobrī. 15.protokols stāsies spēkā pēc tam, kad to būs parakstījušas un ratificējušas visas Eiropas Padomes dalībvalstis. 15.protokola mērķis ir pilnveidot regulējumu, lai sūdzību izskatīšana Tiesā kļūtu ātrāka un efektīvāka. 15.protokols paredz mainīt tiesnešu maksimālā vecuma sliekšni un saīsināt termiņu sūdzības iesniegšanai Tiesā no 6 mēnešiem kopš galīgā nolēmuma pieņemšanas nacionālajā līmenī uz 4 mēnešiem. 15.protokols arī paredz, ka Tiesa drīkstēs atzīt par nepieņemamām izskatīšanai pēc būtības maznozīmīgas sūdzības arī tad, ja tās nav izvērtētas nacionālajās tiesās.
64. 2017.gada janvārī Pārstāvis piedalījās pārrunās ar ANO Bēgļu komisāra biroja pārstāvjiem Ženēvā, savukārt 2017.gada oktobrī Pārstāvja Biroja darbinieki tikās ar Eiropas Padomes Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību un Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību Konsultatīvās komitejas ekspertiem, kas Latvijā bija ieradušies kopīgā darba vizītē. Tāpat Biroja darbinieki iesaistījās Ārlietu ministrijas pozīcijas izstrādē par bērnu dalību militārās nometnēs ārvalstīs, nepieciešamību ierobežot cilvēktiesības ārkārtas situācijās, kā arī pētīja Tiesas judikatūras atziņas par valsts neatzīšanas principu un sagatavoja salīdzinošo pārskatu par Tiesas jaunāko judikatūru attiecībā uz aizliegumu nēsāt seju aizsedzošu apģērbu sabiedriskās vietās.

III.1. SADARBĪBA AR NACIONĀLAJĀM IESTĀDĒM

65. Pārstāvja līdzšinējā darbība apstiprina, ka iesaiste jauna normatīvā regulējuma izstrādes procesā, sniedzot atzinumu par tiesību aktu projektiem un piedaloties starpministriju (starpinstitūciju) sanāksmēs, kā arī iesaiste darba grupās, kas izstrādā tiesību aktu projektus vai lemj par nepieciešamajiem uzlabojumiem pastāvošajā regulējumā vai praksē, ir efektīvs veids, kā novērst Latvijas tiesību aktu neatbilstību Konvencijai un tādējādi novērst arī jaunu sūdzību nonākšanu Tiesā, jo tas veicina valsts amatpersonu izpratni par cilvēktiesību jautājumiem.
66. 2017.gadā Pārstāvis sagatavoja viedokli par nacionālo tiesību normu atbilstību starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem vairākās Satversmes tiesas izskatāmajās lietās. Pārstāvis kā pieaicinātā persona piedalījās lietā Nr.2016-06-01 par speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam anulēšanas kārtību un lietā Nr.2017-01-01 “Par Valsts valodas likuma 18.panta pirmās daļas un 21.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96.pantam”.
67. Pārskata periodā Pārstāvis Saeimā un tās komisijās piedalījās diskusijās par dažādiem starpnozaru jautājumiem un Saeimā izskatāmajiem likumprojektiem, kā arī sniedza viedokli vai atzinumu par specifiskiem cilvēktiesību aspektiem. Pārstāvis piedalījās Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē, kurā tika izskatīts likumprojekts *Par Otrā pasaules kara dalībnieku statusu*, Ārlietu komisijas sēdē, kur tika skatīts likumprojekts *Par 1950.gada 4.novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 15.protokolu*, Aizsardzības un iekšlietu komisijas sēdēs, kur tika izskatīti grozījumi likumā *Par valsts noslēpumu*.
68. 2017.gadā īpaši cieša sadarbība Pārstāvja Birojam veidojās ar Tieslietu ministriju. Pārstāvis turpināja dalību Tieslietu ministrijas darba grupas sanāksmēs par Direktīvas 2016/343/ES

ieviešanu (konkrētu nevainīguma prezumpcijas aspektu nostiprināšana un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā), kā arī iesaistījās darba grupā *Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma pilnveidošanai*. Pēc Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanās lietā Nr. Nr.2016-06-01 (skatīt 66.rindkopu iepriekš), Pārstāvis tika iekļauts Tieslietu ministrijas darba grupā nepieciešamo grozījumu tiesību aktos izstrādei. Tāpat gan Pārstāvis, gan Pārstāvja Biroja darbinieki iesaistījās atsevišķu jautājumu apspriešanā pastāvīgo Civillikuma, Krimināllikuma, Kriminālprocesa likuma darba grupu sanāksmēs, piemēram, sniedzot informāciju par Tiesas judikatūru attiecībā uz nevainīguma prezumpcijas aspektiem sasaistē ar tiesisko un faktisko prezumpciju predikatīvos noziedzīgu nodarījumu sastāvos saistībā ar priekšlikumiem grozījumiem *Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma novēršanas likumā* un *Kriminālprocesa likumā*, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas pierādīšanu. Visbeidzot, pēc Tieslietu ministrijas lūguma Pārstāvis sagatavoja vairākus viedokļus, apkopojot no Tiesas judikatūras izrietošos principus jautājumā par iespēju paplašināt ierobežojumus uzturlīdzekļu parādniekiem; par industriālo drošības sertifikātu izsniegšanas un atjaunošanas kārtību, un par īpašnieka un īpašumā dzīvojošo personu tiesību samērošanu.

69. Ņemot vērā to, ka Eiropas Savienības tiesā izskatāmās lietas nereti skar jautājumus, par kuriem Tiesā jau ir izveidojusies judikatūra, 2017.gadā Pārstāvis sniedza atbalstu Tieslietu ministrijai, sagatavojot rakstveida apsvērumus EST lietā C-345/17 *Buivids* (lietā tiek izskatīts jautājums par to, vai policijas darbinieku filmēšana policijas iecirknī procesuālo darbību veikšanas laikā un nofilmētā materiāla ievietošana interneta vietnē ir uzskatāma par personas datu apstrādi, un vai tai ir piemērojams tā saucamais “žurnālistikas izņēmums”), un EST lietā C-207/16 *Ministerio Fiscal* (lietā tiek vērtēti nosacījumi saglabājamo datu izmantošanai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un pierādīšanā).
70. Pārskata periodā Pārstāvis sagatavoja vairākus atzinumus par tiesību aktu projektiem: par Tieslietu ministrijas izstrādātajiem likumprojektiem *Sejas aizsegšanas ierobežojuma likums*, *Personas datu apstrādes likums* un *Tiesībaizsardzības nolūkos apstrādājamo personas datu likums*, *Grozījumi Kriminālprocesa likumā*, *Grozījumi Aizturēto personu turēšanas kārtības likumā*, un par noteikumu projektu *Grozījumi Ministru kabineta 2004.gada 2.marta noteikumos Nr.114 “Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju”*; par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas sagatavoto informatīvo ziņojumu par Ministru kabineta 2016.gada 5.jūlija sēdes protokollēmumā (protokols Nr.33 49§) doto uzdevumu izpildi, par Finanšu ministrijas likumprojektu *Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”*, par Iekšlietu ministrijas likumprojektiem *Grozījumi Kriminālprocesa likumā*, un *Grozījumi Gaisa kuģu pasažieru datu apstrādes likumā*, par Labklājības ministrijas izstrādāto plānu *Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādņu 2014.-2020.gadam īstenošanas plāns 2018.-2020.gadam*, kā arī par Veselības ministrijas sagatavoto informatīvo ziņojumu *Par veselības aprūpes organizāciju un finansējumu ieslodzījuma vietās*.

III.2. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

71. Starptautiskajā līmenī 2017.gadā Pārstāvis un Biroja darbinieki turpināja darbu darba grupās EP ietvaros: EP koordinācijas komitejā cilvēktiesību jautājumos (CDDH), kā arī darba grupā, kas apkopo dalībvalstu labās prakses piemērus EP Ministru komitejas 2008.gada 6.februāra

rekomendācijas par nacionālo kapacitāti Tiesas spriedumu ātrai izpildei ieviešanā (DH-SYSC-REC), darba grupā par Tiesas tiesnešu ievēlēšanas kārtību (DH-SYSC-I), un darba grupā par sociālajām tiesībām (CDDH-SOC). 2017.gadā Pārstāvis turpināja darbu CDDH komitejas birojā, kā arī kā ziņotājs CDDH komitejas darba grupā par izteiksmes brīvību un saikni ar citām cilvēktiesībām (CDDH-EXP). 2017.gada martā Pārstāvis uzsāka darbu ekspertu darba grupā, kas izstrādās pārskata ziņojumu par Konvencijas sistēmas vietu Eiropas un starptautiskajā tiesību sistēmā vidējā termiņā un ilgtermiņā (DH-SYSC II).

72. Pārstāvja birojs sadarbojas arī ar citu EP dalībvalstu valdību pārstāvjiem Tiesā. 2017.gada 13.oktobrī Pārstāvis piedalījās valdību pārstāvju sanāksmē Prāgā, kurā tika apspriesta Tiesas ieviestā vienkāršotā kārtība sūdzību nosūtīšanai. Tāpat sadarbības ietvaros dalībvalstu valdību pārstāvji regulāri gan dalās pieredzē par Tiesā izskatāmām lietām, gan arī sniedz informāciju par normatīvo regulējumu dažādās jomās. Tā 2017.gadā Birojs sniedza informāciju Vācijai par nacionālo regulējumu bērnu izcelsmes noteikšanā saistībā ar lietu *R.F. un citi pret Vāciju* un Slovēnijai par nepilngadīgo personu sociālo reintegrāciju.
73. 2017.gada 22.-24.novembrī, Dānijai pārņemot prezidentūru EP Ministru Komitejā, notika augsta līmeņa ekspertu konference “Interlakenas process – pašreizējā situācija un turpmāka attīstība”, kurā Pārstāvis uzstājās vairākās ekspertu diskusijās. Konferencē mērķis bija meklēt idejas, kā nodrošināt Tiesas ilgtermiņa nākotni, tādējādi turpinot 2010.gadā uzsāktu Interlakenas procesu Konvencijas sistēmas reformai. Konferencē apspriestās idejas par Tiesas autoritātes stiprināšanu tika iekļautas arī ministru līmeņa konferences, kas notika 2018.gada aprīlī, deklarācijā.
74. 2017.gadā Pārstāvja birojs sagatavoja viedokli ANO Spīdzināšanas izskaušanas komitejai par tās Vispārīgā komentāra Nr.1 par ANO Spīdzināšanas izskaušanas konvencijas 3.pantu (izraidīšanas aizliegums uz valsti, kur persona varētu tikt pakļauta spīdzināšanas riskam) pārstrādāto projektu. ANO uzraudzības institūciju sagatavotie vispārīgie komentāri, lai arī juridiski nesaistoši, ir autoritatīvi dokumenti, jo plašāk skaidro cilvēktiesību līgumos iekļautos standartus, kā arī sniedz norādījumu dalībvalstīm par šo līgumu normu ieviešanu nacionālā līmenī.

IV. 2018.GADĀ PLĀNOTIE DARBI

75. 2018.gadā Pārstāvis turpinās iesāktos darbus, īstenojot Latvijas valsts pārstāvību Tiesā un ANO. Pārstāvības ietvaros Tiesā tiks nodrošināta savlaicīga valdības paskaidrojumu sagatavošana un iesniegšana Tiesā izskatāmajās lietās, kā arī Ministru kabineta informēšana par tiesvedībā esošajām lietām un Tiesas pieņemtajiem spriedumiem Latvijas lietās. Tāpat turpināsies darbs pie rīcības plānu un ziņojumu par Tiesas spriedumu izpildi sagatavošanas un jau iesniegtās informācijas aktualizēšanas.
76. Pārstāvja 2018.gada galvenis uzdevums ir pabeigt jau uzsāktu ziņojumu par ANO konvenciju izstrādi (skatīt 52-53.rindkopas iepriekš): kārtējo ziņojumu par ANO Spīdzināšanas novēršanas konvencijas izpildi Latvijā plānots iesniegt ANO 2018.gada pirmajā pusē, savukārt kārtējo ziņojumu par ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un kārtējo ziņojumu par ANO Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu paredzēts iesniegt ANO 2018.gada nogalē. 2018.gada augustā notiks Latvijas kārtējā ziņojuma par Konvencijas par jebkuras rasu diskrimināciju izskaušanu

izpildi laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam izskatīšana ANO Rasu diskriminācijas izskaušanas komitejā. Ziņojuma izskatīšanas procesa ietvaros Pārstāvja Birojs apkopos jaunāko informāciju un statistikas datus, kā arī pēc ziņojuma izskatīšanas nodrošinās ANO komitejas noslēguma secinājumu un ieteikumu tulkošanu un izplatīšanu.

77. Nacionālajā līmenī Pārstāvis turpinās sadarbību ar valsts pārvaldes iestādēm, tiesām un tiesībsargājošajām iestādēm, tostarp turpinot piedalīties ar Latvijas Tiesnešu mācību centra programmās, kā arī turpinās informēt atbildīgās iestādes un sabiedrību kopumā par cilvēktiesību aktualitātēm, gan atjaunojot informāciju Biroja tiešsaistes vietnē, gan turpinot Tiesas spriedumu Latvijas lietās publicēšanu.
78. Pārstāvis turpinās starptautisko sadarbību, piedaloties gan EP ekspertu darba grupās, gan Ministru komitejas sanāksmēs par Tiesas spriedumu izpildi.

B. DAĻA

PĀRSKATS PAR TIESAS JUDIKATŪRAS ATTĪSTĪBU LATVIJAS LIETĀS

79. Tiesas judikatūra Latvijas lietās 2017.gadā gan pievērsās visai Konvencijas sistēmai aktuālajiem jautājumiem, gan vērtēja Latvijas tiesību sistēmai specifiskus aspektus. Visas lietas kopumā atspoguļo Konvencijas radītās cilvēktiesību aizsardzības sistēmas un nacionālo sistēmu mijiedarbību atbilstoši subsidiaritātes principam.

Subsidiaritāte

80. Kopš 2010.gada, kad tika uzsākts tā saucamais Interlākenas process Konvencijas sistēmas reformai un Tiesas efektivitātes uzlabošanai, vairākās augsta līmeņa konferencēs, jo īpaši 2012.gada Braitonas konferencē un 2015.gada Briseles konferencē, ir uzsvēta subsidiaritātes principa loma Tiesas darbā. Subsidiaritāte nozīmē, ka pienākums nodrošināt Konvencijā un tās protokolos garantētās tiesības un brīvības visupirms gulstas uz valstīm, ko atspoguļo arī Konvencijas 1.pants “Pienākums ievērot cilvēktiesības”: “Augstās Līgumslēdzējas Puses nodrošina ikvienam, kas atrodas to jurisdikcijā, šīs Konvencijas I sadaļā minētās tiesības un brīvības”. Šī pienākuma izpildē valstīm ir zināma rīcības brīvība, un, kā to vairākkārt ir atzinusi pati Tiesa, tai ir nepieciešami būtiski iemesli, lai nacionālo iestāžu, tajā skaitā nacionālo tiesu, sniegto lietas faktu izvērtējumu un piemērojamo tiesību normu interpretāciju aizstātu ar savu vai lai nonāktu pie atšķirīgiem secinājumiem. Citiem vārdiem sakot, pienākums ievērot cilvēktiesības nozīmē valsts iestāžu pienākumu iztulkot un piemērot nacionālo tiesību normas atbilstoši Konvencijai un Tiesas praksei, un Konvencijas izveidotais starptautiskais cilvēktiesību aizsardzības mehānisms ir pakārtots nacionālajām sistēmām. Savukārt Tiesas loma ir uzraudzīt, vai valstīm dotās rīcības brīvības ietvaros nacionālo iestāžu pieņemtie lēmumi ir atbilstoši Konvencijas prasībām. Subsidiaritātes principa nozīmīgumu apliecina arī tas, ka Konvencijas 15.protokols, kas tika atvērts parakstīšanai 2013.gada 24.jūnijā, paredz grozīt Konvencijas ievadu un iekļaut tajā atsauci uz šo principu.
81. 2017.gadā izlemtajās Latvijas lietās saskatāma gan subsidiaritātes principa saturiskā izpaušme, gan procesuālā.

Nacionālo iestāžu sniegtā pamatojuma nozīme

82. Pirmkārt, vairākās lietās redzams, ka Tiesa pēc būtības nepārskatīs nacionālo iestāžu, tajā skaitā tiesu, nolēmumus, kas ierobežo vai iejaucas personas cilvēktiesībās, ja tie nenorāda uz acīmredzamu patvaļu vai neatbilstību Konvencijas prasībām, un nacionālo iestāžu sniegtā argumentācija un pamatojums šādiem ierobežojumiem Tiesai kopumā nerada šaubas par vispusīgu un Konvencijas standartiem atbilstošu lietas faktu vērtējumu.
83. Piemēram, lietā *S.N. un T.D. pret Latviju* sūdzības iesniedzēji uzskatīja, ka viņu izraidīšana no Latvijas bija nesamērīga iejaukšanās viņu tiesībās uz ģimenes dzīves neaizskaramību, taču Tiesa norādīja, ka Latvijas administratīvo tiesu nolēmumos ir vispusīgi vērtēti visi lietas fakti, jo īpaši iesniedzēju saikne ar valsti, uz kuru viņi tiek izraidīti, un viņu ģimenes situācija. Tas savukārt ļāva Tiesai secināt, ka, ņemot vērā valstīm atvēlēto rīcības brīvību, Latvijas valsts

iestāžu sniegtais pamatojums bija svarīgs un pietiekams, lai atzītu, ka iejaukšanās iesniedzēju tiesībās ir bijusi nepieciešama un samērīga un ka sūdzība tādēļ ir acīmredzami nepamatota.

84. Lietā *Zentas Loginas muzejs pret Latviju* sūdzību iesniedzēja organizācija uzskatīja, ka ir pārkāptas tās tiesības uz pieeju tiesai, jo Augstākā tiesa bija atteikusies izskatīt organizācijas civilprasību par komunālā dzīvokļa Rīgā, kurā glabājās iesniedzējai organizācijai piederošie mākslas darbi, īres līguma un privatizācijas lēmuma apstrīdēšanu. Izskatot šo sūdzību, Tiesa īpašu uzmanību pievērsa Augstākās tiesas Senāta nolēmumos sniegtajai argumentācijai par to, vai Latvijas tiesību normas rada iesniedzējai organizācijai subjektīvas tiesības vērsties tiesā, un par atšķirību starp materiālajām un procesuālajām tiesībām. Arī šajā lietā Tiesa neuzskatīja par nepieciešamu pēc būtības pārskatīt Latvijas tiesu secinājumus, ka Civilprocesa 1.pants un 127.pants paredzēja procesuālās tiesības iesniegt prasību aizskarto tiesību aizsardzībai, bet nepiešķir iesniedzējai organizācijai subjektīvas tiesības, un tādēļ Tiesa atzina, ka izskatāmajā lietā Konvencijas 6.pants nav piemērojams, jo iesniedzējai organizācijai nebija “civilo tiesību” šī panta izpratnē.
85. Lietā *O.G. pret Latviju* Tiesa izskatīja sūdzību par to, vai personai piemērotais medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis – ārstēšanās psihiatriskajā slimnīcā – pārkāpa šīs personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, jo bija nesamērīgi bargs un pārāk ilgs (vairāk nekā 5 gadi). Arī šajā lietā Tiesa uzskatīja, ka Latvijas tiesas bija pienācīgi izvērtējušas visus lietas faktus, savus lēmumus pamatojot ar visjaunāko informāciju par iesniedzēja veselības stāvokli, kas savukārt nozīmē, ka Tiesas ieskatā šī sūdzība neatklāj patvaļu un tādēļ ir uzskatāma par acīmredzami nepamatotu.
86. Arī lietās *Tuziks pret Latviju* un *Kalēja pret Latviju* Latvijas valsts institūciju rīcība un tās pamatojums Tiesai pirmšķietami neradīja bažas par atbilstību Konvencijas prasībām. Lietā *Tuziks pret Latviju*, kurā iesniedzējs sūdzējās par to, ka vairākās tiesas sēdēs viņu aizstāvēja tiesas nozīmētais, nevis viņa paša izvēlētais aizstāvis, Tiesa konstatēja, ka pirms iztiesāšanas uzsākšanas pirmās instances tiesa kopumā bija nozīmējusi iesniedzējam sešus dažādus aizstāvjus, bet iesniedzējs vai nu atteicās no viņiem visiem, vai arī radīja situāciju, kurā tiesas nozīmētais aizstāvis nevarēja pildīt savas funkcijas. Tiesa atzina, ka nacionālajām iestādēm ir jārespektē tiesājamā vēlmes pašam izvēlēties sev aizstāvi, taču tās var neievērot apsūdzētā prasības gadījumos, kad tas ir nepieciešams tiesvedības interesēs. Tiesa īpaši atzīmēja, ka Latvijas tiesas savos nolēmumos bija ietvērušas pienācīgu un izvērstu pamatojumu par nepieciešamību ierobežot iesniedzēja tiesības pašam izvēlēties aizstāvi, un tādēļ atzina, ka ir rasts līdzsvars starp iesniedzēja procesuālajām tiesībām un nepieciešamību savlaicīgi iztiesāt krimināllietu.
87. Savukārt lietā *Kalēja pret Latviju* iesniedzēja uzskatīja, ka pirmstiesas izmeklēšanas laikā, nopratinot viņu kā liecinieci, netika nodrošinātas tiesības uz aizstāvību, taču Tiesa norādīja, ka kopš izmeklēšanas sākuma un izmeklēšanas laikā iesniedzēja tika informēta par viņas kā liecinieces tiesībām, kuras ietvēra tiesības neliecināt pret sevi. Tiesas ieskatā tas apliecināja, ka iesniedzējai tika nodrošinātas visas procesuālās garantijas, turklāt pēc apsūdzības izvirzīšanas iesniedzēja pati atteicās no aizstāvja klātbūtnes.
88. Taču jāuzsver, ka virknē lietu Tiesa uzskatīja par nepieciešamu pēc būtības vērtēt Latvijas valsts iestāžu rīcību, un šīs lietas turpmākajās Ziņojuma B.daļas sadaļās (skatīt šī Ziņojuma 94. un turpmākās rindkopas) ir aplūkotas atbilstoši materiālajai tiesībai, par kuras iespējamo pārkāpumu persona bija sūdzējusies.

89. Otrkārt, subsidiaritātes princips ir pamatojums Konvencijā iestrādātajai prasībai pirms vēršanās Tiesā izmantot visus nacionālos tiesību aizsardzības mehānismus, kas ir personai pieejami un kas ir uzskatāmi par efektīviem izskatāmā strīda risināšanā. Kā uzsver Tiesa, “*valstis ir atbrīvotas no pienākuma atbildēt starptautiskas institūcijas priekšā par tās rīcību, kuru tai nav bijis iespēja izvērtēt un izlabot pašai savas tiesību sistēmas ietvaros*”⁴¹. Turklāt personai ir pienākums nacionālos tiesību aizsardzības mehānismus izmantot labā ticībā, proti, bez liekas kavēšanās izteikt sūdzību pēc būtības un ievērot nacionālajās tiesībās noteiktās formālās prasības.
90. Atgādinājums par šo subsidiaritātes principa izpausmes veidu atrodams lietās *S.N. un T.D. pret Latviju*, *Antoms pret Latviju* un *Mertena pret Latviju*, kuras Tiesa atzina par nepieņemamām pēc būtības, jo iesniedzēji nebija izmantojuši viņiem pieejamos efektīvos tiesību aizsardzības mehānismus, proti, nebija vērsušies Satversmes tiesā, lai apstrīdētu normas konstitucionalitāti (lieta *S.N. un T.D. pret Latviju* daļā par kārtību, kādā var tikt apstrīdēts lēmums par personas iekļaušanu to personu sarakstā, kurām tiek liegts ieceļot Latvijas Republikā); nebija vērsušies vispārējās jurisdikcijas tiesās, lai prasītu atlīdzinājumu par tiesību aizskārumu, ko radījis Operatīvās darbības likuma pārkāpums (lieta *Antoms pret Latviju*); nebija izteikuši sūdzību krimināllietu izskatošai tiesai par tiesvedības ilgumu (lieta *Mertena pret Latviju*). Jāuzsver, ka augšminēto mehānismu efektivitāti Tiesa jau bija atzinusi iepriekš izlemtās Latvijas lietās, piemēram, *Larionovs un Tess pret Latviju*⁴², *Y pret Latviju*⁴³, *Zikovs pret Latviju*⁴⁴, *Trūps pret Latviju*⁴⁵.
91. Līdztekus iepriekšējās rindkopās aprakstītajām lietām, lietas *Svārpstons un citi pret Latviju* un *Jaunzems un citi pret Latviju* ir svarīgs atgādinājums, ka personai ir jāizmanto tikai tie mehānismi, kas ir efektīvi gan teorijā, gan praksē, proti, kas ļautu personai saņemt pienācīgu atlīdzinājumu par tiesību aizskārumu un kas sniedz saprātīgas izredzes sasniegt personai labvēlīgu rezultātu⁴⁶, un ka Konvencijā noteiktais termiņš sūdzības iesniegšanai Tiesā – 6 mēnešu laikā kopš pēdējā nolēmuma nacionālā līmenī⁴⁷ – tiek aprēķināts no tā brīža, kad persona ir izmantojusi izskatāmā strīda risināšanai patiesi piemērotu un efektīvu mehānismu. Citiem vārdiem sakot, centieni izmantot nepiemērotu nacionālo mehānismu vai nepamatota kavēšanās pirms mehānisma izmantošanas var būt iemesls, kādēļ Tiesa atzīst iesniegto sūdzību par nokavētu un nepieņem to izskatīšanai pēc būtības. Tā lietā *Svārpstons un citi pret Latviju* Tiesai bija jāizlemj jautājums par to, no kura brīža ir aprēķināms termiņš sūdzības par tiesību uz privātās dzīves un mājokļa neaizskāramību iespējamiem pārkāpumiem iesniegšanai – no brīža, kad 2003.gada novembrī tika noraidīta iesniedzēju sūdzība par tiesneša lēmumiem atļaut kratīšanu, vai arī no 2004.gada oktobra Satversmes tiesas sprieduma par Kriminālprocesa normu daļā par kārtību, kādā persona var apstrīdēt amatpersonas rīcību kratīšanas laikā, atbilstību Satversmei. Savos secinājumos Tiesa uzsvēra, ka sūdzībā iesniedzēji apstrīd nevis Kriminālprocesa normu konstitucionalitāti, bet gan tiesneša lēmuma

⁴¹ *Larionovs un Tess pret Latviju* (iesniegums Nr.45520/04), 2014.gada 25.novembra lēmums.

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Y pret Latviju* (iesniegums Nr.61183/08), 2014.gada 10.oktobra spriedums.

⁴⁴ *Zikovs pret Latviju* (iesniegums Nr.17689/14), 2015.gada 30.jūnija lēmums.

⁴⁵ *Trūps pret Latviju* (iesniegums Nr.58497/08), 2012.gada 20.novembra lēmums.

⁴⁶ *Melnītis pret Latviju* (iesniegums Nr.30779/05), 2012.gada 28.februāra spriedums, 49.rindkopa.

⁴⁷ Līdz ar Konvencijas 15.protokola spēkā stāšanos šis termiņš tiks samazināts uz 4 mēnešiem.

pamatotību, kuru Satversmes tiesa nevarētu izvērtēt, tādēļ Satversmes tiesas sprieduma datums nevar tikt ņemts vērā, aprēķinot termiņu sūdzības iesniegšanai. Tas savukārt nozīmēja, ka 2005.gada marta sūdzība ir iesniegta acīmredzami novēloti, ja 6 mēnešu termiņš tiek aprēķināts no 2003.gada novembra.

92. Līdzīgi arī lietā *Jaunzems un citi pret Latviju* Tiesa norādīja, ka 2006.gadā iesniegtā sūdzība par 2001.gadā un 2002.gadā pieņemtiem nacionālo tiesu spriedumiem ir acīmredzami novēlota, jo termiņa aprēķināšanā nevar tikt ņemts vērā fakts, ka 2006.gadā iesniedzēji bija vērsušies Satversmes tiesā. Tiesa uzsvēra, ka iesniedzēju sūdzība Tiesā nav par tiem pašiem jautājumiem, par kuriem bija iesniegts pieteikums Satversmes tiesā, un tādēļ atzina iesniedzēju sūdzību par nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības.
93. Savukārt lietā *Ābele pret Latviju* Tiesa atgriezās pie jautājuma par administratīvo tiesu kā nacionālā tiesību aizsardzības mehānisma efektivitāti sūdzību par apstākļiem brīvības atņemšanas vietās izskatīšanai. Atšķirībā no vairuma līdz šim izskatīto lietu⁴⁸, lietā *Ābele pret Latviju* Tiesa vērtēja administratīvās tiesas kā preventīvu, nevis kompensējošu mehānismu, proti, Tiesa vērtēja, vai sūdzība administratīvajā tiesā ļautu novērst tiesību aizskārumu, ja iesniedzējs turpina uzturēties, viņaprāt, neatbilstošos ieslodzījuma apstākļos. Lai gan vēl 2014.gada 9.decembra lēmumā lietā *Āboltiņš pret Latviju*⁴⁹ Tiesa pēc savas iniciatīvas bija atsaukusies uz Administratīvā procesa likuma normām par pagaidu noregulējumu kā apliecinājumu administratīvo tiesu efektivitātei pārkāpuma novēršanā, lietā *Ābele pret Latviju* Tiesa uzskatīja, ka vērtēšanā administratīvajā tiesā nav efektīvs preventīvs tiesību aizsardzības mehānisms. Jāuzsver, ka Tiesas viedokli par šo jautājumu ietekmēs Latvijas tiesu prakse.

Spīdzināšanas un citādas necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes aizliegums

94. 2017.gadā Tiesa izskatīja trīs lietas, kurās sūdzības bija iesniegtas par Konvencijas 3.panta, kas aizliedz spīdzināšanu un citādu necilvēcīgu un pazemojošu attieksmi, iespējamiem pārkāpumiem. Tā iepriekšējā rindkopā minētajā lietā *Ābele pret Latviju* Tiesa izskatīja kopš dzimšanas kurlmēmas personas sūdzību par ieslodzījuma apstākļiem Brasas cietumā laikā no 2011.gada decembra līdz 2015.gada februārim. Vērtējot iesniedzēja sūdzības, Tiesa cieši pieturējās pie tās Lielās palātas spriedumā lietā *Muršić pret Horvātiju*⁵⁰ iedibinātās metodoloģijas, atbilstoši kurai kameras platība uz vienu ieslodzīto būtiski ietekmē prezumpciju par iespējamo Konvencijas pārkāpumu. Vērtējot laika posmu no 2012.gada janvāra līdz 2013.gada februārim, kad iesniedzējs uzturējās kamerā, kuras platība uz vienu ieslodzīto bija mazāka nekā 3m², Tiesa atgādināja, ka tik neliela platība liek prezumēt Konvencijas pārkāpumu, un to var atspēkot tikai ar vairākiem kumulatīviem faktoriem (piemēram, dzīvojamās platības samazinājums ir bijis īslaicīgs un nenozīmīgs, ir iespējas iziet vai darboties ārpus kameras), bet kurus izskatāmajā lietā Tiesa nekonstatēja. Savukārt attiecībā uz laika posmu no 2013.gada februāra līdz 2015.gada februārim, kad iesniedzējs uzturējās kamerās, kuru platība uz vienu ieslodzīto bija robežās no 3m² līdz 4m², Tiesa uzsvēra, ka jāņem vērā iesniedzēja invaliditāte un tas, ka dzirdes aparātu iesniedzējs saņēma tikai 2015.gadā, ka viņam bija grūtības sazināties ar cietuma darbiniekiem, ka nebija

⁴⁸ Skatīt pārskatus par Pārstāvja darbu 2013.gadā (71.-74.rindkopa), 2014.gadu (83.-87.rindkopa), pieejami <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/darba-parskati>

⁴⁹ *Āboltiņš pret Latviju* (iesniegums Nr.27979/08), 2014.gada 9.decembra lēmums.

⁵⁰ *Muršić pret Horvātiju* (iesniegums Nr.7334/13), Lielās palātas 2016.gada 20.oktobra spriedums. Pārskats par šo lietu pieejams arī <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/petijumi/56559-eiropas-cilvektiesibu-tiesas-lielas-palatas-nolemumi-2016>, 31.lpp.

pieejamas iesniedzēja vajadzībām piemērotas aktivitātes. Tiesas ieskatā šo apstākļu kopums bija pietiekams, lai tā atzītu, ka ir pieļauts Konvencijas 3.panta pārkāpums. Tādējādi šajā lietā Tiesa pēc būtības atkārtoti lietās *Farbtuhs pret Latviju*⁵¹, *Jasinskis pret Latviju*⁵², *Grimailovs pret Latviju*⁵³ izteiktās norādes, ka gadījumos, kad ieslodzījums tiek piemērots personai ar invaliditāti, valsts iestādēm ir pienākums izrādīt īpašu rūpību, lai nodrošinātu personai viņas vajadzībām atbilstošus ieslodzījuma apstākļus.

95. Savukārt lietā *Ostroveņecs pret Latviju* Tiesa izskatīja sūdzību par iespējamu konvoja darbinieku vardarbību pret iesniedzēju, kurš lietas notikumu laikā bija nepilngadīgs, un par neefektīvu šīs iespējamās vardarbības izmeklēšanu. Tiesas secinājumi šajā lietā ir ļoti līdzīgi tās secinājumiem lietā *Balajevs pret Latviju*⁵⁴, proti, Tiesa uzskatīja, ka iesniedzējam konstatēto miesas bojājumu medicīniskais apraksts bija nepilnīgs, kas neļāva izslēgt iespēju, ka tie varēja tikt iegūti arī iesniedzēja aprakstītajos apstākļos un laikā. Citiem vārdiem sakot, lietā *Ostroveņecs pret Latviju* Tiesa atgādina, ka gadījumos, kad persona ir valsts kontrolē (piemēram, aizturētie, apcietinātie) un šajā laikā ir guvusi miesas bojājumus, pastāv spēcīga prezumpcija par sliktu valstij, un pierādīšanas pienākums, ka miesas bojājumi nav iegūti amatpersonu vardarbības rezultātā, gulstas uz valsti. Arī attiecībā uz sūdzību par iespējamās vardarbības izmeklēšanu Tiesa atgādina jau citās Latvijas lietās⁵⁵ paustos secinājumus, tajā skaitā par ātru un pienācīgu miesas bojājumu fiksēšanu, par ātru pierādījumu iegūšanu (izskatāmajā lietā izmeklēšanas iestādes nebija izprasījušas tiesā uzstādītās videonovērošanas sistēmas ierakstus, kuri pēc diviem mēnešiem tika iznīcināti; iesniedzēja tiesu medicīniskā ekspertīze tika nozīmēta gandrīz gadu pēc incidenta, kad tiesu medicīnas eksperts vairs nevarēja precīzi noteikt miesas bojājumu raksturu un izcelšanos), par krimināllietas ierosināšanu laikus, kas savukārt rada iespēju veikt virkni tikai kriminālprocesa ietvaros pieļaujamu izmeklēšanas darbību.
96. Visbeidzot, lietā *Kirins pret Latviju* Tiesa vērtēja iesniegto sūdzību par to, ka persona, kura bija cietusi no policijas inspektora vardarbības, nesaņēma adekvātu kompensāciju par amatpersonas noziedzīgā nodarījuma radīto morālo kaitējumu. Tiesa atgādināja, ka Konvencijā garantēto tiesību uz dzīvību vai spīdzināšanas aizlieguma pārkāpumu gadījumā kompensācija par morālo kaitējumu ir viena no atlīdzinājuma iespējām, taču iesniedzējam šajā lietā tika atlīdzināti tikai medicīniskie izdevumi, un prasība daļā par morālo kaitējumu tika noraidīta. Jāuzsver, ka šajā lietā notikumi risinājās laikā, kad vēl nebija izveidojusies tiesu prakse par Satversmes 92.panta tiešo piemērojamību morālā kaitējuma prasībās, tādēļ Tiesa uzskatīja, ka iesniedzējam viņa civillietas izskatīšanas laikā nacionālā līmenī nebija pieejami efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi. Arī šajā jautājumā Tiesas viedokļa veidošanā turpmākās lietās liela nozīme būs Latvijas tiesu prakses attīstībai.

Tiesības uz taisnīgu tiesu

97. 2017.gadā Tiesas pieņemtajos nolēmumos visbiežāk vērtētas sūdzības par Konvencijas 6.pantā pantā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem – sūdzības par šo tiesību iespējamiem pārkāpumiem vērtētas 22 lietās no 34 izlemtajām lietām, turklāt no dažādiem

⁵¹ *Farbtuhs pret Latviju* (iesniegums Nr.4672/02), 2004.gada 2.decembra spriedums.

⁵² *Jasinskis pret Latviju* (iesniegums Nr.45744/08), 2010.gada 21.decembra spriedums.

⁵³ *Grimailovs pret Latviju* (iesniegums Nr.6087/03), 2013.gada 25.jūnija spriedums.

⁵⁴ *Balajevs pret Latviju* (iesniegums Nr.8347/07), 2016.gada 28.aprīļa spriedums.

⁵⁵ Skatīt pārskatus par Pārštāvja darbu 2016.gadā (93.rindkopa), 2014.gadu (83.-87.rindkopa), pieejami <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/darba-parskati>

aspektiem, tajā skaitā saistībā ar tiesvedības ilgumu, tiesībām uz aizstāvību un tiesībām uz pieeju tiesai.

Procesa ilgums

98. Lielākajā daļā no augšminētajām 22 lietām sūdzības bija iesniegtas par tiesvedības ilgumu gan krimināllietās, gan civillietās, gan administratīvajās lietās. Tā lietās *Kalēja pret Latviju* un *Cuško pret Latviju* personas sūdzējās par pārāk ilgu kriminālprocesu. Lieta *Kalēja pret Latviju* ir nozīmīga tādēļ, ka tajā Tiesa vēlreiz atgādina par procesa ilguma aprēķināšanas metodoloģiju, proti, ka procesa sākums ne vienmēr ir brīdis, kad personai tiek formāli uzrādīta apsūdzība, jo Konvencijas 6.panta izpratnē “apsūdzības izvirzīšana” ir arī brīdis, kad kompetentās iestādes ar savu rīcību saistībā ar aizdomām par personas nodarījumu būtiski ietekmē personas stāvokli. Lietā *Kalēja pret Latviju* tas nozīmēja, ka lai gan formāli apsūdzība iesniedzējai tika uzrādīta tikai 2005.gadā, par procesa sākuma brīdī Tiesa atzina 1998.gadā pieņemtu lēmumu par krimināllietas ierosināšanu, kurā bija iekļauta atsauce uz to, ka iesniedzēja, iespējams, ir piesavinājusies naudu, kas Tiesas ieskatā faktiski izteica aizdomas, ka iesniedzēja ir pastrādājusi noziedzīgo nodarījumu, un tādēļ būtu uzskatāms par “apsūdzības izvirzīšanu” Konvencijas 6.panta izpratnē. Process noslēdzās jau 2007.gadā, taču kopējais procesa ilgums Konvencijas izpratnē augšminēto iemeslu dēļ bija gandrīz 10 gadi, kas Tiesai lika atzīt, ka ir pieļauts Konvencijas 6.panta pārkāpums.
99. Arī lietā *Kirins pret Latviju* (skatīt arī 96.rindkopu iepriekš) jautājumam par procesa ilguma aprēķināšanu bija izšķiroša nozīme Tiesas secinājumos, jo Tiesa kriminālprocesu, kurā iesniedzējs bija civilprasītājs, un tam sekojošo civilprocesu, kurā iesniedzējs centās panākt kompensāciju par nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu, uzskatīja par tik cieši saistītiem, ka Konvencijas 6.panta mērķiem un procesa ilguma vērtēšanā tie ir skatāmi kopā. Tādējādi Tiesa turpināja jau lietā *Liģeres pret Latviju*⁵⁶ iedibināto pieeju. Kopējais abu procesu ilgums bija 11 gadi, kas Tiesas ieskatā nebija “saprātīgs” ilgums, tādēļ tā atzina, ka ir pieļauts Konvencijas 6.panta pārkāpums.
100. Savukārt lietā *Cuško pret Latviju* Konvencijas pārkāpuma iemesls bija aizkavēšanās pirmās instances tiesā, jo lietas izskatīšana tika uzsākta tikai gandrīz 2 gadus pēc tās saņemšanas tiesā. Šī lieta tādējādi atgādina, ka pat gadījumos, kad kopējais procesa ilgums (5 gadi un 9 mēneši trīs tiesu instancēs) pats par sevi nekavējoties nenorāda uz Konvencijas pārkāpumu, ilgi neattaisnotas kavēšanās periodi ir pietiekami, lai Tiesa šādu pārkāpumu konstatētu.
101. Sūdzības par tiesvedības ilgumu civillietās un administratīvajās lietās tika izskatītas lietās *Kangere un Duka pret Latviju*, *SIA Goren Baltija pret Latviju*, *Silkāne un citi pret Latviju*, un *Ļutova pret Latviju*, un to ietvaros Tiesa izlēma 13 sūdzības. Par 4 no šīm sūdzībām (izskatītas lietā *SIA Goren Baltija pret Latviju*) Latvija bija iesniegusi vienpusējo deklarāciju, atzīstot, ka civilprocesa ilgums nav bijis saprātīgs, un apņēmoties izmaksāt iesniedzējiem kompensāciju. Šīs vienpusējās deklarācijas, tāpat kā mierizlīgumi 2 par divām citām sūdzībām (izskatīti lietā *Kangere un Duka pret Latviju*) tika apstiprināti ar Tiesas lēmumiem. Atlikušās 7 sūdzības Tiesa izskatīja pēc būtības, turklāt 6 sūdzības lietā *Silkāne un citi pret Latviju* tika izskatītas vienkāršotā kārtībā, proti, Tiesa nesniedz sūdzībās aprakstīto faktu vērtējumu, bet atsaucās uz lietu *Veiss pret Latviju*⁵⁷, jo uzskatīja, ka sūdzības izskatāmajā lietā ir pielīdzināmas *Veisa* lietai un ka tā neatrod iemeslus nonāk pie atšķirīgiem secinājumiem ne

⁵⁶ *Liģeres pret Latviju* (iesniegums Nr.17/02), 2011.gada 28.jūnija spriedums.

⁵⁷ *Veiss pret Latviju* (iesniegums Nr.15152/12), 2014.gada 28.janvāra spriedums.

par šo sūdzību pieņemamību izskatīšanai, ne par to būtību. Citiem vārdiem sakot, arī šajā lietā, tāpat kā lietā *Ļutova pret Latviju*, Tiesa saglabāja nostāju, ka sūdzībās aprakstīto notikumu laikā personām Latvijā nebija pieejams efektīvs mehānisms, kā vai nu panākt procesa paātrināšanu, vai arī saņemt atlīdzinājumu par procesa ieilgšanu.

Tiesības uz pieeju tiesai

102. Trijās no 2017.gadā izlemtajām lietām Tiesa vērtēja tiesību uz pieeju tiesai ievērošanu. Papildus šī Ziņojuma 84.rindkopā aprakstītajai lietai *Zentas Loginas muzejs pret Latviju*, sūdzības par šo tiesību iespējamiem pārkāpumiem tika izskatītas arī lietās *Schmidt pret Latviju* un *Frolovs pret Latviju*. Tā lietā *Schmidt pret Latviju* iesniedzēja, kura lietas notikumu laikā 2003.-2004.gadā dzīvoja Vācijā, sūdzējās, ka ir pārkāptas viņas tiesības uz pieeju tiesai, jo viņai netika pienācīgi paziņots, ka Latvijas tiesās tiek lemts par viņas laulības šķiršanu. Prasītājs Latvijas tiesām apgalvoja, ka nezina iesniedzējas dzīvesvietas adresi, tādēļ iesniedzēja uz tiesas sēdi Latvijā tika aicināta, ievietojot sludinājumu laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Iesniedzēja par laulības šķiršanu uzzināja tikai pēc prasītāja nāves, kad ieradās Latvijā mantojuma jautājumos. Atzīstot, ka ir pieļauts Konvencijas 6.panta pārkāpums, Tiesa izteica nozīmīgu atziņu – lai gan pati par sevi aicinājuma ievieošana laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" nav neatbilstoša Konvencijai, tā ir pieļaujama tikai kā galējais līdzeklis pēc tam, kad lietu izskatošā tiesa ir pārliecinājusies, ka lietas materiālos patiešām nav atrodamas norādes par atbildētāja dzīvesvietu un ka citi centieni sasniegt atbildētāju ir bijuši nesekmīgi. Citiem vārdiem sakot, Tiesa vēlreiz ir uzsvērusi, ka ikvienam individuālam personas tiesību ierobežojumam ir nepieciešams pienācīgs pamatojums arī tad, ja normatīvais regulējums kopumā šādu ierobežojumu pieļauj.

103. Savukārt lietā *Frolovs pret Latviju* Tiesa izskatīja sūdzību par tiesību uz pieeju tiesai iespējamu pārkāpumu kriminālprocesa ietvaros, jo krimināllietu izskatošā tiesa atteicās izskatīt apelācijas sūdzību, ko bija iesniedzis iesniedzēja aizstāvis, jo pats iesniedzējs uz apelācijas instances tiesas sēdēm nebija ieradies. Līdzī kā lietā *Schmidt pret Latviju*, arī lietā *Frolovs pret Latviju* Tiesa pēc būtības vērtēja valsts izvēlētas rīcības samērīgumu, līdzsvarojot personas tiesības uz aizstāvību un valsts intereses nodrošināt apsūdzētā klātbūtni tiesas sēdēs, paredzot negatīvas sekas par neattaisnotu neierašanos uz tiesas sēdēm. Tiesas ieskatā tiesības uz aizstāvību ir svarīgākas par apsūdzētā klātbūtni tiesas sēdēs, turklāt leģitīmā prasība, ka apsūdzētajam jāierodas uz tiesas sēdi, var tikt nodrošināta ar citiem līdzekļiem, neliedzot tiesības uz aizstāvību. Citiem vārdiem sakot, Tiesa ir atzinusi, ka apsūdzētā neierašanās uz tiesas sēdi nav pietiekams pamatojums atteikumam izskatīt apelācijas sūdzību, ja apsūdzētā aizstāvis ir tiesas sēdē un ir gatavs īstenot aizstāvību.

Tiesības uz mājokļa un korespondences neaizskaramību

104. Divās no 2017.gadā izskatītajām lietām Tiesa vērtēja tiesību uz mājokļa un korespondences neaizskaramības iespējamiem pārkāpumiem. Lietā *Bože pret Latviju* iesniedzējs sūdzējās, ka 2004.gadā viņa mājoklī notika apskate, kas faktiski bija kratīšana, un ka tās laikā tika izņemti iesniedzēja datori, kuros atradās personīgā sarakste un informācija par izgudrojumu. Šajā lietā Tiesa saskatīja trūkumus gan policijas amatpersonu rīcībā, gan arī tajā, kā nacionālā līmenī tika pārbaudīta šīs rīcības atbilstība likumam. Tiesa konstatēja, ka iesniedzējs bija piekritis ielaist policijas darbiniekus savā mājoklī tā apskatei, taču tā lietas materiālos neatrada apliecinājumu, ka iesniedzējam tika pienācīgi sniegta informācija par tiesībām atteikties to darīt, vai par iespējamām sekām, piekrītot apskates veikšanai, un ka iesniedzējs bija pienācīgi

informēts par priekšmetu izņemšanas likumisko pamatu. Savukārt attiecībā uz policijas amatpersonu rīcības pārbaudi, jo īpaši daļā par izņemšanas likumisko pamatu, Tiesa norādīja, ka prokuratūras iestādes ar atpakaļejošu spēku grozīja priekšmetu izņemšanas likumisko pamatu, proti, sākotnējā pārbaudē atsaucās uz Latvijas Kriminālprocesa kodeksa normām, bet vēlāk pamatojums tika mainīts uz likuma “Par policiju” normām, kas paredz policijas tiesības veikt priekšmetu izņemšanu. Taču Tiesai bija šaubas arī par šī likuma normu piemērošanu, jo likums “Par policiju” atļauj izņemt tikai tādus priekšmetus, kuru glabāšana ir aizliegta vai kuriem ir noteikta īpaša aprītes kārtība, un tādēļ nevarēja būt pamatojums datora un datora cietā diska izņemšanai. Šī pretrunīgā nacionālo iestāžu nostāja bija galvenais iemesls, kādēļ Tiesa uzskatīja, ka iejaukšanās iesniedzēja tiesībās nav notikusi “saskaņā ar likumu”, kas būtu pietiekami skaidrs un paredzams.

105. Savukārt lietā *Oderovs pret Latviju* Tiesa vērtēja sūdzību par tiesību uz privātās dzīves un korespondences neaizskaramību iespējamu pārkāpumu, jo iesniedzējs uzskatīja, ka valsts iestāžu rīcība, noklausoties telefonsarunu starp viņu un zvērinātu advokātu 2005.gadā, pārkāpa klienta-advokāta sarunu konfidencialitātes principu un tādēļ neatbilda Konvencijas 8.panta prasībām. Šajā lietā, līdzīgi kā lietā *Šantare un Labaņņikovs pret Latviju*⁵⁸, Konvencijas pārkāpuma iemesls bija lietas notikumu laikā pastāvošā prakse, kas Tiesas ieskatā neļāva iesniedzējam pārliecināties, ka sarunu noklausīšanās ir notikusi atbilstoši Operatīvās darbības likumā paredzētajai tiesneša atļaujai, jo krimināllietas materiālos nebija iekļauta informācija par īpaši pilnvarota Augstākās tiesas tiesneša izsniegto akceptu, lai veiktu iesniedzēja telefonsarunu noklausīšanos. Jāuzsver, ka šajā lietā Tiesa arī vērtēja, vai iesniedzēja telefonsarunu noklausīšanās rezultātā tika pārkāpta klienta-advokāta sarunu konfidencialitāte. Tiesas ieskatā iejaukšanās iesniedzēja saziņā ar viņa aizstāvi nebija nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā, taču Tiesa nesniedza nekādas norādes par to, kā tās līdzšinējā judikatūra par klienta-advokāta saziņas aizsardzību, kas galvenokārt attiecināma uz korespondenci rakstveidā un sarunām klātienē (piemēram, brīvības atņemšanas vietās), būtu piemērojama telefonsarunām, proti, kā valsts iestādes praksē varētu identificēt un nošķirt “priviliģētās” sarunas, kuru noklausīšanās nebūtu pieļaujama.

Tiesības uz īpašumu

106. 2017.gadā Tiesa izskatīja divas nozīmīgas lietas par tiesību uz īpašumu iespējamiem pārkāpumiem – lietas *Dzirnīs pret Latviju* un *Osipkovs un citi pret Latviju*. Abās lietās iesniedzēji sūdzējās par to, ka ir zaudējuši savus nekustamos īpašumus, kurus tie bija atguvuši kā bijušie īpašnieki vai ieguvuši uz pirkuma līgumu pamata no bijušajiem īpašniekiem, jo Latvijas tiesas bija atcēlušas spriedumus par īpašumtiesību atjaunošanu. Zīmīgi, ka abās lietās sūdzību iesniedzēji uzskatīja sevi par labticīgiem ieguvējiem, taču Tiesa šajās lietās nonāca pie atšķirīgiem secinājumiem, proti, lietā *Dzirnīs pret Latviju* Tiesa atzina, ka ir noticis Konvencijas 1.protokola 1.pantā garantēto tiesību uz īpašumu pārkāpums, savukārt lietā *Osipkovs un citi pret Latviju* Tiesa šādu pārkāpumu nesaskatīja.
107. Izvērtējot Tiesas atziņas, secināms, ka atšķirīgajiem secinājumiem ir trīs kumulatīvi iemesli. Pirmkārt, Tiesas secinājumus ietekmēja pašu sūdzības iesniedzēju rīcība. Tā lietā *Osipkovs un citi pret Latviju* Tiesa, līdzīgi kā Latvijas tiesas, uzskatīja, ka iesniedzēji nebija rīkojušies labticīgi, jo iegādājās strīdus īpašumu jau pēc tam, kad bija atcelts spriedums, kas atjaunoja īpašumtiesības, turklāt viens no iesniedzējiem nevarēja apgalvot, ka nebija informēts par

⁵⁸ *Šantare un Labaņņikovs pret Latviju* (iesniegums Nr.34148/07), 2016.gada 31.marta spriedums.

īpašumtiesību strīdu, jo iepriekš šajā procesā bija piedalījies kā vienas puses pārstāvis. Savukārt lietā *Dzirnīs pret Latviju* Tiesas ieskatā Latvijas iestādes nebija pierādījušas, ka iesniedzējs būtu rīkojies pretēji labai ticībai. Otrkārt, arī valsts iestāžu rīcība ietekmēja Tiesas secinājumus, jo lietā *Dzirnīs pret Latviju* Tiesa īpaši uzsvēra Latvijas iestāžu rīcības nekonsekvenci attiecībā uz strīdus īpašumu (proti, pašvaldība tiesas procesā neiebilda pret īpašuma tiesību atjaunošanu fiziskai personai, lai gan Ministru kabinets 6 mēnešus iepriekš bija lēmis par īpašuma saglabāšanu valsts īpašumā), savukārt lietā *Osipkovs un citi pret Latviju* Tiesa uzskatīja, ka valsts iestādes bija pieļāvušas vairākas nepilnības īpašumtiesību atjaunošanas procesā, taču tās bija savlaicīgi centušās novērst īpašumtiesību prettiesisku atjaunošanu, lai gan nevarēja novērst strīdus īpašuma pārdošanu iesniedzējiem. Treškārt, Tiesa izvērtēja, vai iesniedzējiem nacionālajā līmenī bija pieejami jebkādi kompensējoši mehānismi. Lietā *Dzirnīs pret Latviju* Tiesa secināja, ka iesniedzējs jau bija centies atgūt par strīdus īpašumu samaksāto summu, tādēļ tā uzskatīja, ka pienākums vēlreiz celt prasību labticīgajam ieguvējam radītu nesamērīgu slogu. Savukārt lietā *Osipkovs un citi pret Latviju* Tiesa secināja, ka iesniedzēji, kuri turklāt nebija uzskatāmi par labticīgiem ieguvējiem, nekad nebija prasījuši zaudējumu atlīdzību no personām, kuras viņiem pārdeva strīdus īpašumu. Šo apsvērumu gaismā Tiesa atzina, ka lietā *Osipkovs un citi pret Latviju* netika izjaukts līdzsvars starp iesniedzēju interesēm un visas sabiedrības interesēm, un tādēļ Konvencijas 1.protokola 1.pants nebija pārkāpts.